

Yeni Kurulan İlahiyat Fakültelerinin Öğrenme Ortamına Yönelik Öğrenci Algıları

-Şırnak, Erzincan ve Iğdır Örneği-

Osman TAŞTEKİN*

Öz: Bu çalışma, yeni kurulan İlahiyat Fakültelerinin öğrenme ortamına yönelik öğrenci algılarını belirlemeyi, ortaya çıkan problemler karşısında çözümler önermeyi hedeflemektedir. Bu amaçla, Erzincan, Iğdır ve Şırnak Üniversiteleri İlahiyat Fakülteleri son sınıf öğrencilerinden toplam 199 öğrenciye anket uygulaması yapılmıştır. Öğrencilerin, eğitim ve öğretim ortamı, sosyal ve kültürel ortam, fakülte içi birim ve kişilerle iletişimleri ve gördükleri eğitim sürecinin beklentilerini nedenli karşılandığına ilişkin düşüncelerinin alındığı uygulama sonrası elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Son bölümde ise, belirlenen problemler tartışılmış, yeni kurulan İlahiyat Fakültelerinin daha nitelikli yapıda eğitim ve öğretim faaliyetini sürdürebilmesi için çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: : İlahiyat Fakülteleri, Öğrenme Ortamı, Öğrenci Algıları

Students' Perceptions on Learning Environments in Newly Established Faculties of Theology (Samples of Şırnak, Erzincan and Iğdır)

Abstract: Abstract: This study aims to determine students' perceptions on learning environments in newly established faculties of theology and propose solutions to the arising problems. To this end, 199 senior student from the theology faculties of Erzincan, Iğdır and Şırnak universities were administered a survey. After the process of gathering data for students' perceptions on how much the education, training, cultural and social environments, their communication with the inter-faculty unit and the other people, and the process of education as a whole met their expectations are evaluated. In the last section, the identified problems are discussed and certain ways of solution in order to make the newly established faculties of theo-

---

* Yrd. Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

gy sustain the services of education and training in a more qualified way are proposed.

Keywords: Faculties of Theology, Learning Environment, Students' Perceptions

İktibas / Citation: Osman Taştekin, "Yeni Kurulan İlahiyat Fakültelerinin Öğrenme Ortamına Yönelik Öğrenci Algıları -Şırnak, Erzincan ve Iğdır Örneği-", *Usûl*, 19 (2013/1), 139 - 184.

A. Problem ve Amaç

Hem üniversiteler hem de bünyelerinde öğretim veren İlahiyat fakülteleri açısından günümüz Türkiye'si, geçmiş yıllara kıyasla sayısal olarak oldukça farklı bir konumdadırlar. Bilindiği gibi, Cumhuriyet tarihi içinde ilk İlahiyat fakültesi 21 Nisan 1924 tarihinde, Dârü'l Fünûn bünyesinde Tevhid-i Tedrisât kanununun 4. maddesi gereğince İstanbul'da açılmıştır. Öğrenim süresi üç yıl olan bu fakülte, çeşitli nedenlere bağlı olarak kapatılmıştır.¹ Daha sonra İslam Tetkikleri Enstitüsü kurulmuşsa da bu kurumun ömrü de uzun olmamış, hoca yetersizliği ve öğrenci yokluğu gibi gerekçelere bağlı olarak 1936 yılında eğitim ve öğretim faaliyetlerinden tamamen çekilmiştir.² Ancak zaman geçtikçe, yetişmekte olan nesillerde fark edilen milli ve manevi alanlardaki boşluklar milletçe hissedilmeye başlanmıştır. Bu alandaki mevcut ihtiyacı gidermek amacıyla, 4 Haziran 1949'da TBMM kararı ile Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin kurulması kararlaştırılmıştır.³ Aynı yıl Kasım ayı içinde Ankara Üniversitesi'ne bağlı olarak eğitim ve öğretime başlamıştır. On yıl sonra, 1959'da ise önce İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü, ardından 1962'de Konya, 1965'de Kayseri, 1966'da İzmir, 1969'da Erzurum, 1975'de Bursa, 1976'da ise Samsun, 1980'de Yozgat Yüksek İslâm Enstitüleri benzer misyonla din bilimleri alanında özgün öğrenim yapan kurumlar olarak eğitim dünyasındaki yerlerini almışlardır. Ancak Yozgat Yüksek İslâm Enstitü kuruluşundan kısa bir süre sonra, 1981 tarihinde kapatılmıştır.⁴ 1982 yılında, 41 sayılı "Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin

¹ Mustafa Öcal, "İlahiyat Fakültelerinin Tarihçesi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, Cilt 1, Yıl 1, Bursa 1986, ss. 113-114.

² Hilmi Ziya Ülken, "İlahiyat Fakültesinin Geçirdiği Safhalar", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Albümü*, Ankara 1961, s. 7-8.

³ Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, Değerler Eğitimi Merkezi, III. Baskı, İstanbul 2014, ss. 223-224.

⁴ Ayhan, "İlahiyat Fakültesi", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 6, 1999, s. 264.

kabulü ile söz konusu Yüksek İslâm Enstitüleri, İlahiyat Fakültelerine dönüştürülerek üniversitelere bağlanmışlardır.⁵

İlahiyat Fakültelerinin sayısal olarak artışı 90'lı yılların ilk yarısında devam etse de 1997 itibariyle sayıları 23 olan bu fakültelerde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümünün ayrılması gibi yapısal birtakım değişikliklere gidilmiş ve öğrenci kontenjanları azaltılarak kısıtlanmıştır.⁶ Diğer taraftan, 1999 yılında İlahiyat Meslek Yüksek Okullarına öğrenci alımı durdurulmuş, buna karşılık Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi bünyesinde aynı nitelikte bir yüksekokul açılmıştır. Yine 1998-1999 öğretim yılında İlahiyat Fakültelerinin II. öğretimine öğrenci alımına son verilmiştir.⁷

Ancak özellikle 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren üniversiteler ve İlahiyat Fakültelerinin sayısında dikkate değer bir artışın olduğu görülmektedir. 2014 yılı itibariyle eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunan İlahiyat Fakültelerinin sayısı 55 olarak tespit edilmiştir.⁸ Bu sayı, hali hazırda kuruluşu tamamlamış ancak aktif öğrenime geçmemiş olan fakültelerin de öğrenci kabul etmeye başlamasıyla artış gösterecektir.

Bu durum, İlahiyat Fakültelerine ilişkin zaten yaşanan bir takım problemlere bir yenisini daha eklemiş ve "Sayısal artış, niteliğin korunmasına engel olmakta mıdır?", "Öğrenciler yükseköğrenime ilişkin beklentilerini karşılayan bir öğretim ortamı bulabilmekte mi?", "Geçirilen öğretim sürecinin topluma katma değer olarak dönüşü hangi oranda sağlanabilecektir?" tarzındaki sorulara daha yoğun bir biçimde eğilme gereğini ortaya koymuştur.

Yukarıdaki soruların işaret ettiği ortak payda, yükseköğretime yönelik olarak din eğitiminde kalite düzeyinin sorgulanmasıdır. İlahiyat Fakültelerinin

⁵ Turgay Gündüz, "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 7, 1998, s. 548-553; Ahmet Koç, "Türkiye'de Din Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 7, 2000, s. 307 ve devamı.

⁶ Mehmet Bahçekapılı, *Türkiye'de Din Eğitiminin Dönüşümü (1997-2012)*, İlke Yayınlar I, İstanbul 2012, ss. 149-150.

⁷ Ayhan, "İlahiyat Fakültesi", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, XXII, s. 71.

⁸ 2014 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYM) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu; (<http://www.osym.gov.tr/belge/1-21838/2014-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-ki-.html>), Erişim Tarihi: 13.11.2014,

kuruluşundan günümüze çizdiği niceliksel grafik ve bugün ulaştığı sayısal zirve, söz konusu soruları ve dolayısıyla kalite problemini ele almayı daha anlamlı hale getirmektedir. Zira tüm alanlarda olduğu gibi, bu fakültelerde de temel hedef, İlahiyat öğrencilerine verilen eğitim ve öğretimin kalitesini mümkün olduğunca artırmak ve nitelikli, donanımlı elemanlar olarak toplum içinde yer almalarını sağlamaktır.

Yükseköğretim kurumlarında kalite değerlendirmesi genel olarak, kurumun evrensel normlara, toplumsal ihtiyaçlara ve öğrenci gereksinimlerine uygunluğu şeklinde üç yönden yapılabilmektedir. Böylece kurumun yapısı ve özellikleri, toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilme yeteneği ve öğrencilere yönelik hizmet kalitesi noktalarında bilgi edinme, problemleri tespit etme ve dolayısıyla çözüm üretme imkânı sağlanmaktadır. Nitekim birçok alanda olduğu gibi yükseköğretim kurumlarına yönelik olarak özellikle ankete dayalı olarak yapılan çeşitli çalışmalar, verilen dersler açısından öğrenci memnuniyetlerini ölçme dışında, istatistik kalite kontrol yöntemleri kullanılarak sınıf, kantin, yemekhane, öğrenci işleri büroları ve diğer fiziki mekânlar açısından daha iyi şartlara ulaşılmasına da katkı sağlamaktadır.⁹

Aynı amaca yönelik olarak, ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarının akademik ve idari hizmetlerinin iyileştirilmesi ve “Bologna Süreci” kapsamında kalite güvencesi konusunda ülkeler arası işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği” hazırlanmış, 25942 Sayı ve 20.09.2005 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda, Üniversitelerarası Kurul’un 30.09.2005 tarihinde gerçekleştirilen 148 nolu toplantısında da, Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu üyeleri belirlenmiş ve çalışmalarına başlamıştır.¹⁰ Diğer taraftan yükseköğretim kurumları da kendi bünyelerinde Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulla-

⁹ Hakan Bektaş, Sema Ulutürk Akman, “Yükseköğretimde Hizmet Kalitesi Ölçeği: Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, Ekonometri ve İstatistik Sayı 18, Yıl 2013 s. 122.

¹⁰ *Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi*, Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK), Mayıs 2006, s. 3.

rı (ADEK) oluşturmak durumundadırlar. Bu birim, hazırladıkları akademik değerlendirme ve kalite geliştirme raporunu öncelikle kendi senato veya yükseköğretim kurumu yönetim kurulu gibi bir üst kuruma sunarlar. Burada onaylanan raporlar önce YÖDEK'e, oradan da Yükseköğretim Kurulu'na iletilir.¹¹

Hem bireysel akademik çalışmalar hem de resmi olarak yükseköğretim kurumlarının ilgili yönetmelikler çerçevesinde hazırladıkları raporlar, üniversiteler bünyesinde yer alan fakülteler, meslek yüksekokulları ve enstitüler gibi birimlerin durum analizini belirlemeye, periyodik izleme ve iyileştirme sürecine katkıda bulunmaya zemin hazırlaması açısından oldukça önemlidir.

Ancak bu iki yaklaşım tarzından ilki, yani bireysel akademik araştırmalar sonucu elde edilen veriler ikincisine oranla daha spesifik alanda, derinlemesine ve öğrenci temelli bilgi edinme yolu olarak gözükmektedir. “Çeşitli alanlarda sunulan hizmetin kalitesi tüketicilerin algılarıyla değerlendirilmektedir”¹² savından hareketle, yine bir hizmet kurumu olan yükseköğretim kurumlarında, müşteri konumunda olan öğrencilerin algıları ve değerlendirmeleri bu açıdan oldukça önemlidir.

Diğer taraftan, kaliteli bir eğitim ortamı oluşturabilmek için diğer eğitim kurumlarında olduğu gibi İlahiyat Fakültelerinin de değişen dünya şartlarına uygun olarak kendini yenilemeye, öğrencilerin ilgi ve isteklerini dikkate almayı ihtiyacı vardır. Bu da öğrenci merkezli çalışmaların da yapılmasını gerektirir ki, bu konuda geçmişte yapılan bazı araştırmalar ve mülakatlar, birçok öğrencinin bu fakülteye büyük ideal ve amaçlarla geldikleri, ancak hayal kırıklığına uğradıkları sonucunu ortaya koymaktadır.¹³ Geçmişte yaşanan bu ve benzeri sorunların günümüzde çözüme kavuşup kavuşmadığının cevabı, bu

¹¹ Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği için bkz: <http://guadek.gazi.edu.tr/posts/view/title/yok-adek-yonetmeliği-30864> (Erişim tarihi: 19.06.2014)

¹² Hakan Bektaş, Sema Ulutürk Akman, “Yükseköğretimde Hizmet Kalitesi Ölçeği: Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi”, s. 118.

¹³ Mustafa Köylü, “O.M.Ü İlahiyat Fakültesine Devam Eden Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Fakülte Hakkındaki Düşünce, Sorun ve Beklentileri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 12-13, 2001, s.133.

konuda yapılacak akademik çalışmalarla gücellenecektir. İfade etmek gerekir ki, öğrencilerin öğrenim gördükleri eğitim kurumlarının sorunlarını belirlemeye ilişkin yaklaşımları, öğrenim ortamını ve diğer unsurları objektif bakış açısıyla eleştirip değerlendirmeleri, eğitim ve öğretimin daha nitelikli hale gelmesinde oldukça önemlidir.¹⁴

Geçmişte olduğu gibi,¹⁵ son yıllarda da yüksek din eğitiminde yaşanan sorunlara yönelik bilimsel toplantılar yapılmaktadır. Nitekim 10-11 Mayıs 2013 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin ev sahipliğinde 'XV. Din Eğitimi Koordinasyon Toplantısı' gerçekleştirilmiş, İlahiyat Fakültelerinde eğitim kalitesi ve verimliliği bir sempozyum şeklinde ele alınmış ve kitaplaştırılmıştır.¹⁶ Yine 18-19 Haziran 2014 tarihleri arasında Türkiye İmam Hatipliler Vakfı (TİMAV) ve Necmettin Erbakan Üniversitesi işbirliği ile Konya'da "Türkiye'de Yüksek Din Öğretimi-Sorunlar ve Gelecek" konulu bir çalıştay düzenlenmiştir. Yüksek din öğretiminde programlar ve bölümler, programların ders saatleri ve içerikleri, yeni gelişmeler ışığında akademik yapılanma, mezunların istihdam sorunları ve paydaşların yeterlilik talepleri gibi konular akademisyenlerce müzakere edilmiş ve elde edilen veriler bir sonuç raporuyla kamuoyuna sunulmuştur.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de sayıları gün geçtikçe artan İlahiyat Fakülteleri içinde özellikle yeni kurulanların, eğitim ve öğretim noktasındaki nitelik düzeylerini, öğrenme ortamına ilişkin öğrenci algıları düzleminde belirlemektir. Bu bağlamda, ilk olarak öğrencilerin yaşı, cinsiyeti ve mezun olduğu liseyi sorgulayan demografik bilgilere ulaşılmak istenmiştir. Anket formunun omurgasında ise;

a. Eğitim ve öğretim sürecinde önemli yeri olan fiziki mekânlara ilişkin değerlendirmeleri,

---

¹⁴ Mustafa Köylü, "Çağdaş Bir Eğitim Yaklaşımı Olarak Aktif Eğitim Modeli (İlahiyat Fakültesi Örneği)", *Türkiye'de Yüksek Din Eğitiminin Sorunları, Yeniden Yapılanması ve Geleceği Sempozyumu: Bildiriler-Müzakereler* (16-17 Ekim 2003 Isparta), SDÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2004, s. 35.

¹⁵ Söz konusu bilimsel toplantılara dipnot 17'de yer verilmiştir.

¹⁶ *Din Eğitiminde Kalite*, Sempozyum Bildirileri- 10 Mayıs 2013, (Editör: Fahri Kayadibi), DEM, İstanbul 2014.

b. Öğrenim görmekte oldukları İlahiyat Fakültesinin sağladığı sosyal ve kültürel ortamlara ilişkin düşünceleri,

c. Fakülte içi birim ve kişilerle iletişimlerine ilişkin değerlendirmeleri,

d. Fakültelerinin eğitim ve öğretim noktasındaki beklentilerini ne denli karşıladığı ölçülmek istenmektedir.

Ayrıca beklentilerinin altında bir eğitim ortamı bulduklarını belirtenlerin, nedenleri konusundaki fikirlerini öğrenmek amacıyla açık uçlu bir soruya da yer verilmiştir.

B. Yöntem

Bu araştırmada, temel olarak iki yöntem kullanılmıştır. Bunlardan ilki, alan taraması şeklindedir. Bu konuda daha önce yapılmış akademik çalışmalara ulaşılmış, incelenmiş ve değerlendirilmiştir.¹⁷ Bu yaklaşım, çalışmamızda

---

¹⁷ Literatür taramasında ulaşılan çalışmalar şunlardır; Ahmet Koç, “İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, Sayı 25, 2003, ss. 25-64; “Türkiye’de Din Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 7, 2000, ss. 277-334; Mustafa Öcal, “Öğrencilerin Tercihleri Bakımından Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları Arasında İlahiyat Fakültelerinin Yeri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 2, Cilt 2, Yıl 2, 1987, ss. 171-185; “Öğrencilerin ‘Gerçek Tercihleri’ Bakımından Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları Arasında İlahiyat Fakültelerinin Yeri- I. Tespitler”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 3, Cilt 3, Yıl 3, 1991, ss. 177-191; “Öğrencilerin ‘Gerçek Tercihleri’ Bakımından Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları Arasında İlahiyat Fakültelerinin Yeri- II. Yorumlar”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, Cilt4, Yıl 4, 1992, ss. 165-188; Ali Osman Koçkuzu, “Yükseköğretimde Din Bilimlerinde Başarılı Öğretilebilmesinde İki Önemli Faktör-İnsan Kaynağı ve Ders Müfredatları”, *Yükseköğretimde Din Bilimleri Öğretimi Sempozyumu (21-23 Ekim 1987)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayın No: 35, Samsun 1988, ss. 63-74; Fahrettin Olguner, “Yükseköğretimde Din İlimlerinin Yeri ve Programların Tanzimi Hakkındaki Düşünceler”, *Yükseköğretimde Din Bilimleri Öğretimi Sempozyumu (21-23 Ekim 1987)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayın No: 35, Samsun 1988, ss. 75-79; Selahattin Parlador, “Amaçlar ve Muhteva Bakımından Yüksek Din Eğitimine Bakış”, *Yükseköğretimde Din Bilimleri Öğretimi Sempozyumu (21-23 Ekim 1987)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat

Fakültesi Yayın No: 35, Samsun 1988, ss. 3-11; Münir Koştaş, “Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi-Dünü Bugünü”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*-40. Yıl Özel Sayısı, Cilt XXXI, ss. 1-27; İbrahim Kafi Dönmez, “Din Görevlisi Yetiştirmeye Yönelik Yükseköğretim Programlarının Önemi ve İlahiyat Meslek Okulları Hakkında Bir Değerlendirme”, *I. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri II- 1-5 Kasım 1993*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları 338, Ankara 1995, ss. 68-72; Muhammed Şevki Aydın, “Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Olarak İlahiyat Fakülteleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1995, Sayı 6, ss. 59-98; “Yüksek Din Eğitimi Kurumları- Gelgitler Alanı”, *Tezkire Sosyal Bilim Dergisi*, Sayı 31-32, Mart/Haziran 2003, ss.106-123; “İlahiyat Lisans Programının Amaç Sorunu”, *Türkiye’de Din Eğitiminin Sorunları Yeniden Yapılandırılması ve Geleceği Sempozyumu- Bildiriler Müzakereler*, 16-17 Ekim 2003, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, No: 16, Isparta 2004, ss. 19-25; Suat Cebeci, “Cumhuriyet Döneminde Yüksek Din Öğretimi”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cumhuriyetin 75. Yılı Özel Sayısı, ss. 227-235; *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996; Mevlüt Kaya-Kübra Varol, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeyleri ve Kaygı Nedenleri (Samsun Örneği)”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 17, Samsun 2004, ss. 31-63; Ramazan Buyrukçu, “İlahiyat Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması Problemi”, *Türkiye’de Din Eğitiminin Sorunları Yeniden Yapılandırılması ve Geleceği Sempozyumu- Bildiriler Müzakereler*, 16-17 Ekim 2003, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, No: 16, Isparta 2004, ss. 509-529; Mehmet Evkuran, “Yüksek Din Öğretimi ve Dini Kurumsallaşmanın Yakın Tarihi- İlahiyat Fakülteleri ve DİB Tartışmalarına Bir Bakış”, *Kelam Araştırmaları*, 10:2 (2002), ss. 31-54; Ayşe Zişan Furat, “Yüksek Din Öğretimi ve İstihdam İlişkisinde Cinsiyet Oranlarının Değişimi”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 26, 2012, ss. 173-196; Adnan Demircan, “Türkiye’de Yüksek Din Öğretiminin Serüveni”, *Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler- Uluslararası Sempozyum*, 29 Haziran-1 Temmuz 2012, Cilt I, Bingöl Üniversitesi Yayınları, 2013, ss. 31-81; Mustafa Köylü, “Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi: Nicelik Mi Nitelik Mi?”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 35, 2013, ss. 21-44; Mehmet Şanver “TBMM Tutanaklarına Göre Türkiye’de Din Eğitimi (1946-1957)”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, 1996, s. 333-348; Mustafa Usta, *Türkiye’de Yüksek Din Eğitiminin Kurumlaşma ve Ekolleşme Sorunları*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2001; Halis Ayhan, *Türkiye’de Din Eğitimi*, Değerler Eğitimi Merkezi, III. Baskı, İstanbul 2014; “İlahiyat Fakültesi”, *DİA*, İstanbul 2000, XXII, ss. 70-72; Hamit Er, “Yüksek Öğretimde Din Eğitimi”, *Din Eğitimi*, (Editör: Mustafa Köylü- Nurullah Altaş), Gündüz

kullandığımız diğer yöntem olan ve deneysel metotlar içinde yer alan anket uygulamasına alt yapı oluşturmuştur. Biri açık uçlu olmak üzere toplam 21 sorudan oluşan anket formu, geçerlilik açısından uzman görüşleri alındıktan sonra Erzincan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi son sınıflarından bir şubede anketin ön uygulaması yapılmıştır. Yeni bir düzenlemeye ihtiyaç olmadığı görülmüş ve anket formu çoğaltılmıştır. Yeni kurulan İlahiyat Fakülteleri içinde ilk mezunlarını veren, Erzincan Üniversitesi, Iğdır Üniversitesi* ve Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültelerinde öğrenim görmekte olan son sınıf öğrencilerine araştırmanın amacı ve ulaşılmak istenen hedefler konusunda bilgi verilmiş, objektif değerlendirmelerinin önemi özellikle vurgulanmıştır. Her üç fakülteden toplam 199 öğrencinin katıldığı uygulama, 2014 Mayıs ayında yapılmış ve cevaplanan formlar toplanarak numaralandırılmıştır.

Anket formlarındaki demografik ve tutum sorularına verilen cevaplar SPSS programına aktarılmış, 100'lük ölçeğin esas alındığı tablolar oluşturulmuş ve frekanslar yanında yüzde değerleri de verilmiştir. Her bir tabloya, ankete katılan farklı fakültelerin cevapları arasında anlamlı fark bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla ki-kare testi uygulanmış ve tablolar okunurken bu konuda açıklama yapılmıştır. Zira her üç fakülte de yeni kurulmaları noktasında aynı kategoride yer almalarına rağmen, fiziksel imkânları, öğretim elemanlarının yeterlilikleri vs. bakımından farklılıklar gösterebilecekleri varsayılmıştır.

Diğer taraftan hem olgusal verilerle tutum sorularına verilen cevaplar arasında hem de tutum sorularına verilen cevaplar kendi içinde çapraz sorgulamaya tabi tutulmuş, anlamlı bulunanlar içinde istatistiksel farklılığın nereden kaynaklandığı belirtilmiştir.

Tabloların okunması ve açık uçlu soruya verilen cevaplar sonucu elde edilen veriler ve toplu olarak değerlendirilmiş, belirlenen problemler ışığında öneriler geliştirilmiştir.

Yayınları, Ankara 2012; Mehmet Bahçekapılı, *Türkiye'de Din Eğitiminin Dönüşümü (1997-2012)*, İlke Yayınları I, İstanbul 2012.

* Araştırmanın yapıldığı dönem sonunda Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ikinci mezunlarını vermiştir.

C. Hipotezler

Yeni kurulan İlahiyat Fakültelerinin eğitim ve öğretim ortamlarını değerlendirmeye yönelik olarak yaptığımız bu araştırmada, aşağıdaki hipotezler test edilmiştir.

1. Yeni kurulan İlahiyat Fakülteleri, öğrenme ortamları açısından yetersizdir.
2. Yeni kurulan İlahiyat Fakülteleri, öğrencilerine sağladıkları sosyal ve kültürel ortam açısından yetersizdir.
3. Öğrencilerin, fakülte içi birim ve kişilerle iletişimlerinde sorunlar yaşamaktadırlar.
4. Yeni kurulan İlahiyat Fakültelerinin eğitim ve öğrenme durumları yetersizdir.

D. Kapsam

Türkiye’de yeni kurulan İlahiyat Fakültelerinde eğitim ve öğretim görmekte olan öğrencilerin öğretim ortamına ilişkin algılarını belirlemeyi hedefleyen bu çalışmada, araştırma evreni olarak üniversitelerdeki yeni kurulan İlahiyat Fakülteleri seçilmiştir. Örneklem grubu olarak, uygun örneklem (convenience sampling method) yöntemi kullanılarak Erzincan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (EÜİF), Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (IÜİF) ve Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde (ŞÜİF) öğrenim görmekte olan toplam 199 son sınıf öğrencisi seçilmiştir. Bu öğrencilerden 28’i ŞÜİF, 86’sı EÜİF, 85’i IÜİF son sınıf öğrencileridir. Araştırmanın yapıldığı tarihte ŞÜİF son sınıf öğrenci sayısının 93 (% 30,1), EÜİF son sınıf öğrenci sayısının 89 (% 96,6), IÜİF son sınıf öğrenci sayısının 201 (% 42,2), olduğu dikkate alındığında katılımcı sayısının geneli temsil ettiği görülmektedir.¹⁸

---

¹⁸ Örneklem büyüklüğünün hesaplanması için bkz: Mine Arlı ve Hamil Nazik, *Bilimsel Araştırmaya Giriş*, Gazi Kitabevi Ankara 2001, s. 77.

I. KATILIMCILARIN OLGUSAL DURUMUNA İLİŞKİN BULGULAR

1. Öğrencilerin Fakültele ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Öğrencilerin fakültele ve cinsiyetlerine göre bir değerlendirmenin yapılmasındaki temel amaç, araştırmaya katılan İlahiyat Fakültelerinden homojen bir katılımın olup olmadığı yönünde fikir verebilmek, diğer taraftan tutum sorularıyla yapılacak çapraz sorgulamada cinsiyet noktasında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığını sınamaktır. İlahiyat Fakültelerinde özellikle kız öğrencilerin eğitim sürecine katılması noktasında onların yargılarını etkileyecek olumsuz bir çevresel baskı, sözgelimi menfi yönde cinsiyet ayrımıyla karşı karşıya kalabilecekleri varsayımıyla hareket edilmiştir. Zira İlahiyat Fakültelerindeki kız öğrencilerin zaman zaman öğretim elemanları ve erkek öğrenciler tarafından “niçin okudukları, evlenip yuva kurmalarının daha hayırlı olacağı” yönünde olumsuz değerlendirmelere muhatap oldukları, hatta bu düşüncenin nota dayalı değerlendirmelere de yansıdığı, kız öğrencilerin ifadeleri arasında yer almaktadır.

Araştırmaya katılan toplam 199 öğrencinin 28'i ŞÜİF, 86'sı EÜİF, 85'i İÜİF son sınıf öğrencileridir. ŞÜİF öğrencilerinin % 46,4 (13 kişi)'ü bayan, % 53,6'sı erkek, EÜİF öğrencilerinin, % 67,'ü bayan, % 32,6'sı erkek, İÜİF öğrencilerinin % 52,9'u erkek, % 47,1'i bayan öğrencilerden oluşmaktadır. Genel olarak ise, deneklerin % 58,3'ü bayan, % 41,7'si erkektir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testine göre, katılımcı fakülte öğrencileri ile bunların cinsiyetlerine göre dağılımı arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunamamıştır ($X^2_{(2)}=5,583$; $p= 0,061$; $p>0,05$).

2. Öğrencilerin Yaş Durumu

Öğrencilerin demografik verileri arasında yaşa ilişkin bulgulara ihtiyaç duymamızın temel amacı, yaş aralıkları 20 ila 30 ve üstünde olan deneklerin tutum sorularına verecekleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmektir. Böyle bir durumda bu farklılığın nereden kaynaklandığı belirtilecektir.

Anketimize genel katılım açısından, deneklerin % 78/4'ü 20-25 yaş, % 18,1'i 26-29, % 3,5'i ise 30 ve üstü yaş aralığında görülmektedir. Fakülteler bazında

bakıldığında 20-25 yaş grubu arasında % 82,4 ile İÜİF, % 80,2 ile EÜİF katılımcıları genç öğrenci kitlesine sahiptir. 26-29 yaş aralığında ise, % 17,4 ile yoğunlaşma EÜİF öğrencilerinde gözlenmekte, bunu % 14,1 ile İÜİF öğrencileri takip etmektedir. 30 ve üstü yaş grubu aralığında fakülteler arası dağılımda ŞÜİF % 7,1, EÜİF % 2,3, İÜİF % 3,5'lik bulgular elde edilmiştir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testine göre, katılımcı fakülte öğrencileri ile bunların yaş gruplarına göre dağılımı arasında önemli bir fark bulunamamıştır ($X^2_{(4)}=6,535$; $p= 0,163$; $p>0,05$).

3. İlahiyat Fakültesine Gelmeden Önce Bitirdikleri Liseler

Elde edilmek istenen diğer bir demografik veri ankete katılanların mezun oldukları liseleri belirlemeye yöneliktir. Böylece ortaöğretimde din eğitimi alanlarla, sadece DKAB dersi çerçevesinde bilgi sahibi olanların tutum sorularına verdikleri cevaplar arasında anlamlı farklar bulunup bulunmadığını tespit etmeyi amaçladık.

Ankete katılan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin % 51,8'i İmam Hatip Lisesi, % 30,7'si ise Anadolu İmam Hatip Lisesi mezunlardır. Düz liselerden gelenlerin oranı % 9,5, Anadolu Liselerinden gelenlerin oranı % 6 olarak belirlenmiştir. "Diğer" seçeneğini işaretleyerek, İlahiyat Fakültelerini tercih edenlerin (bu öğrencilerin farklı meslek liselerinden mezun olduğunu düşünmekteyiz) genel yüzde içindeki ağırlığı sadece % 2'dir. Bu verilerden hareketle, öğrencilerin % 82,5'inin lise döneminde din eğitimi ağırlıklı bir eğitim ve öğretim sürecinden geçtiklerini söyleyebiliriz. Veriler üzerinde yapılan ki-kare testi sonucu, örnekleme alınan İlahiyat Fakülteleri öğrencileri ile mezun oldukları ortaöğretim kurumlarının dağılımı arasında anlamlı fark bulunmuştur ($X^2_{(8)}=16,307$; $p= 0,038$; $p<0,05$). Fark, İmam Hatip Lisesi mezunu olan öğrenci yüzdesinin yüksekliğinden kaynaklanmaktadır.

II. TUTUM SORULARINA İLİŞKİN BULGULAR

(a) Eğitim ve öğretimde önemli yeri olan fiziki mekânlara ilişkin bulgular:

Tutum sorularının ilk bölümünde, eğitim ve öğretim sürecinin önemli bir ayağı olan sınıfların ve diğer bilgi edinme ortamlarının öğrencilere göre değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla, sıra veya kolçak gibi oturma alanları, tahta, aydınlatma, ısınma ve havalandırma imkânları açısından, öğrenim

gördükleri mekânların uygunlukları, ses sistemi, yansıtma cihazı ve bilgisayar gibi teknolojik donanıma sahip olma noktasında sınıflarının durumu, fakülte kütüphanesi ve okuma salonlarının, bilgi edinme ihtiyaçlarını giderme yeterliliğine ilişkin sorular sorulmuştur.

1. Sınıfların sıra, tahta, aydınlatma, ısınma vb. açılardan değerlendirilmesi

Tablo 1. Sınıfların sıra, tahta, aydınlatma, ısınma ve havalandırma açısından eğitim ve öğretim için uygunluk durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Kısmen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	17	4	7	28
	%	60,7%	14,3%	25,0%	100,0%
EÜİF	Sayı	50	5	31	86
	%	58,1%	5,8%	36,0%	100,0%
İÜİF	Sayı	20	23	42	85
	%	23,5%	27,1%	49,4%	100,0%
Toplam	Sayı	87	32	80	199
	%	43,7%	16,1%	40,2%	100,0%

Tablo 1 genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 43,7'si, fiziksel anlamda sınıflarının olumlu yönde donanımlı olduğunu düşünürken, % 16,1'i tersi yönde fikir belirtmişlerdir. “Kısmen” cevabını verenlerin oranı % 40,2 dir. Fakülteler bazında bakıldığında ise, en yüksek memnuniyet ŞÜİF öğrencilerinde görülmektedir (% 60,7). İÜİF öğrencileri, sınıflarının eğitim ve öğretim için uygun şartlar taşımadığı yönünde ağırlıklı olarak görüş belirtmişlerdir. Ancak aynı fakülte öğrencilerinin bu soruya % 49,4'lük bir oranla “kısmen” cevabı vermeleri, bu olumsuzluğun daha kolay giderilebileceği düşüncesini vermektedir. EÜİF öğrencileri de % 58,1'lik oranla, sınıflarının eğitim ve öğretim açısından uygun fiziksel yapıda olduğu yönünde fikir belirtmişlerdir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örnekleme alınan İlahiyat Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin sınıflarının sıra, tahta, aydınlatma, ısınma ve havalandırma açısından eğitim ve öğretim için uygunluğu noktasında, %5 önem seviyesinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($X^2_{(4)}=29,7$; $p= 0,000$; $p<0,05$). Ancak cinsiyetler yönünden fark olup olma-

diğini test etmek amacıyla yapılan ki-kare analiz sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmadığı gibi ($X^2_{(2)}=3,659$; $p=0,161$), mezun oldukları liseler ($X^2_{(8)}=9,095$; $p=0,334$) ve yaşlara göre çapraz sorguda ki-kare testine göre anlamlı fark gözlemlenmemiştir ($X^2_{(4)}= 3,809$; $p=0,433$).

2. Teknolojik donanım açısından sınıfların değerlendirilmesi

Anket uygulaması öncesinde, öğrenciler, bu soruya cevap verirken dikkate alacakları ölçüt konusunda bilgilendirilmişlerdir. İşitsel ve duyuşsal alanda eğitimde kullanılan teknolojik cihazların neler olduğu bilgisi verilmiş ve bunların ne ölçüde sınıflarında yer aldığı, mevcut donanımın öğretim faaliyetlerini teknolojik olarak karşılayıp karşılamadığı sorgulanmak istenmiştir.

Tablo 2. Sınıfların eğitim ve öğretimi olumlu yönde etkileyecek teknolojik donanıma sahip olma dereceleri (ses sistemi, yansıtma cihazı ve bilgisayar vs.)

Fakülteler		Evet	Hayır	Kısmen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	16	5	7	28
	%	57,1%	17,9%	25,0%	100,0%
EÜİF	Sayı	30	22	34	86
	%	34,9%	25,6%	39,5%	100,0%
İÜİF	Sayı	15	34	36	85
	%	17,6%	40,0%	42,4%	100,0%
Toplam	Sayı	61	61	77	199
	%	30,7%	30,7%	38,7%	100,0%

Tablo 2'ye göre, eğitim ve öğretimin daha fazla duyuya hitap etmesinde etkin olan sınıfların teknolojik donanımı noktasında, ankete katılanların tümü değerlendirildiğinde % 30,7'si olumlu, % 30,7'si ise olumsuz fikir belirtmişlerdir. Ancak "kısmen" cevabını verenlerin oranının % 38,7 olması, sınıfların tamamen teknolojiden yoksun olmadığını göstermektedir. Fakülteler bazında bir değerlendirme yapıldığında, İÜİF öğrencileri dışındakiler, sınıflarının teknolojik olarak yavan bir donanıma sahip olmadığı yönünde düşünce taşımaktadırlar. İÜİF'li katılımcıların %17,6'sı bu soruya "evet", % 40'ı ise "hayır" diyerek olumsuz cevap vermişlerdir. Ancak sınıflarının kısmen de olsa teknolojik yönden donanımlı olduğunu belirtenlerin oranı da azımsanmayacak

düzeydedir (% 42,4). Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre örneklem dâhilinde bulunan İlahiyat Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin, sınıflarının teknolojik bakımdan yeterliği hakkında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($X^2_{(4)}=17,909$; $p=0,01$ $p<0,05$). Veriler, katılımcıların cinsiyetleri açısından ki-kare testine tabi tutulduğunda, $X^2_{(2)}=0,035$; $p=0,983$; yaş değişkeni ile yapılan sorgulamada ise, $X^2_{(4)}=6,156$; $p=0,188$ değerleri, elde edilmiştir. Her ikisinde de $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak fakülte öğrencilerinin mezun oldukları liselere göre dağılımı noktasında yapılan ki-kare testine göre $X^2_{(8)}=17,554$; $p=0,025$ değerleri elde edilmiştir. p değeri istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa işaret etmektedir.

3. Fakültelerin kütüphane ve okuma salonu açısından değerlendirilmesi

Tablo 3. Fakülte Kütüphanesi ve okuma salonunun öğrenci ihtiyacını karşılama durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Kısmen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	1	20	7	28
	%	3,6%	71,4%	25,0%	100,0%
EÜİF	Sayı	15	48	23	86
	%	17,4%	55,8%	26,7%	100,0%
İÜİF	Sayı	5	61	19	85
	%	5,9%	71,8%	22,4%	100,0%
Toplam	Sayı	21	129	49	199
	%	10,6%	64,8%	24,6%	100,0%

Tablo 3'e göre, öğrencilerin bilgiye ulaşma ve fakülte içinde ders çalışma imkânı veren kütüphane ve okuma salonları gibi alanların yetersizliği konusunda her üç fakülte öğrencileri de aynı düşüncüyü taşımaktadırlar (% 64,8). Bu konudaki en yüksek olumsuz cevap, % 71,8 ile İÜİF ve % 71,4 oranla ŞÜİF öğrencileri tarafından verilmiştir. Oranı bu iki fakülte kadar olmasa da, EÜİF öğrencileri de % 55,8 gibi küçümsenmeyecek bir nispetle kütüphane ve okuma salonlarının ihtiyaçlarına cevap vermediği yolunda fikir beyan etmişlerdir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre örneklem dâhilindeki İlahiyat Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin fakülte kütüphanesi ve okuma salonunun ihtiyaçlarını karşılaması noktasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir ($X^2_{(4)}=9,1$; $p=0,057$; $p>0,05$). Soruya verilen cevaplar-

la katılımcıların cinsiyetleri arasında yapılan çapraz sorgu sonucunda, $X^2_{(2)}=2,324$; $p=0,313$ değerleri elde edilmiştir. Mezun olunan liselere göre yapılan iki yönlü ki-kare testinde de $X^2_{(8)}=11,501$; $p=0,175$; yaş değişkenine göre ise, $X^2_{(4)}=2,496$; $p=0,645$ değerleri elde edilmiştir. Her üç sorgulamada da istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

(b) Fakültelerin sağladığı sosyal ve kültürel ortamlara ilişkin bulgular:

Tutum sorularının ikinci bölümünde, üniversite hayatı içerisinde öğrencilere sağlanması gereken sosyal ve kültürel ortamlara ilişkin öğrencilerin düşünceleri öğrenilmek istenmiştir. Bu amaçla, ortak kullanım alanlarından olan kantin, kafe gibi mekânların öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı, fakülte öğrencilerine yönelik yeterince konferans, panel, sempozyum, seminer gibi etkinliklerin düzenlenip düzenlenmediği, öğrenci kulüpleri noktasında etkin faaliyetlerin olup olmadığı, sportif etkinliklere katılım açısından fakültelerinin durumu hususunda düşüncelerini belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

1. Öğrencilerin kantin, kafeterya gibi ortak kullanım alanlarını değerlendirmeleri

Tablo 4. Ortak kullanım alanlarından olan kantin, kafeterya gibi mekânların öğrenci ihtiyaçlarını karşılama durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Kısmen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	1	25	2	28
	%	3,6%	89,3%	7,1%	100,0%
EÜİF	Sayı	35	26	25	86
	%	40,7%	30,2%	29,1%	100,0%
İÜİF	Sayı	14	43	28	85
	%	16,5%	50,6%	32,9%	100,0%
Toplam	Sayı	50	94	55	199
	%	25,1%	47,2%	27,6%	100,0%

Tablo 4'e göre, her üç fakülteden ankete katılanların % 47,2'si, ders dışı dinlenme ve yiyecek-içecek ihtiyaçlarını karşılayacak mekânların yetersizliği hususunda fikir belirtmişlerdir. Fakülte bazında bakıldığında ise, ŞÜİF öğrencileri % 89,3 ile bu konuda en mağdur öğrenciler olarak görülmekle birlikte,

IÜİF öğrencileri de % 50,6'lık oranla azımsanmayacak ölçüde memnuniyetsizliklerini dile getirmektedirler. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin, fakültelerin ortak kullanım alanlarından olan kantin, kafeterya gibi mekânların ihtiyaçlarını karşılama durumu bakımından anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($X^2_{(4)}=37,1$; $p=0,000$; $p<0,05$). Soruya verilen cevaplar ile katılımcıların cinsiyetleri ve mezun oldukları liselere ve yaş aralıklarına göre de çapraz sorgulama yapılmıştır. Buna göre, cinsiyetler değişkenine göre; $X^2_{(2)}=0,172$; $p=0,918$, mezun olunan liseler değişkenine göre; $X^2_{(8)}=8,552$; $p=0,381$, yaş değişkenine göre ise; $X^2_{(4)}=2,167$; $p=0,705$ değerleri elde edilmiştir. Her üçünde de istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

2. Öğrencilerin fakültelerindeki bilimsel etkinliklere ilişkin değerlendirmeleri

Tablo 5. Fakültelerdeki konferans, panel, sempozyum, seminer gibi etkinliklerin organize durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Kısmen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	2	13	13	28
	%	7,1%	46,4%	46,4%	100,0%
EÜİF	Sayı	6	49	31	86
	%	7,0%	57,0%	36,0%	100,0%
IÜİF	Sayı	12	41	32	85
	%	14,1%	48,2%	37,6%	100,0%
Toplam	Sayı	20	103	76	199
	%	10,1%	51,8%	38,2%	100,0%

Tablo 5'e göre, toplamda öğrencilerin % 51,8'i, fakültelerinde konferans, panel, sempozyum, seminer türünden bilimsel etkinliklerin yeterince düzenlenmediği kanaatindedirler. Ancak "kısmen" cevabı dikkate alındığında bu tür faaliyetlerin hiç olmadığı anlamı çıkmamaktadır. Zira yeterli olmadığı düşünülse de % 38,2'lik bir kesim bilimsel organizasyonların düzenlendiğini düşünmektedirler. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin İlahiyat Fakültelerindeki konferans, panel, sempozyum, seminer gibi etkinliklerin organize edilme durumu noktasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir ($X^2_{(4)}=3,8$; $p=0,425$; $p>0,05$).

Soruya verilen cevaplar ile katılımcıların cinsiyetleri, mezun oldukları liseler ve yaş durumlarına göre de çapraz sorgulama yapılmıştır. Buna göre, cinsiyetler değişkenine göre; $X^2_{(2)}=0,334$; $p=0,846$, mezun olunan liseler değişkenine göre; $X^2_{(8)}=6,876$; $p=0,550$, yaş değişkenine göre ise, $X^2_{(4)}=8,882$; $p=0,064$ değerleri elde edilmiştir. Her üçünde de $p>0,05$ olduğundan istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

3. Öğrenci kulüplerinin etkinliğine ilişkin değerlendirmeler

Tablo 6. Fakültelerin öğrenci kulüpleri noktasında etkin faaliyetleri gerçekleştirme durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Kısmen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	0	22	6	28
	%	,0%	78,6%	21,4%	100,0%
EÜİF	Sayı	4	64	18	86
	%	4,7%	74,4%	20,9%	100,0%
İÜİF	Sayı	11	37	37	85
	%	12,9%	43,5%	43,5%	100,0%
Toplam	Sayı	15	123	61	199
	%	7,5%	61,8%	30,7%	100,0%

Tablo 6'ya göre, ankete katılanların % 61,8'i, öğrenci kulüpleri noktasında etkinliklerin olmadığı yönünde fikir belirtmişlerdir. Az da olsa bu tür faaliyetlerin olduğunu düşünenler, toplam katılımcıların % 30,7'sini oluşturmaktadır. "Evet" cevabını verenlerin oranı ise sadece % 7,5'dir. ŞÜİF öğrencilerinin hiçbiri bu soruya "evet" cevabını vermemişlerdir. Veriler üzerinde fakülteler değişkeni bağlamında yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin, öğrenci kulüplerinin faaliyetleri bakımından anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($X^2_{(4)}=22,4$; $p=0,000$; $p<0,05$). Ancak cinsiyetlerle yapılan iki yönlü ki-kare testinde, $X^2_{(2)}=2,627$; $p=0,269$, mezun olunan liselere göre yapılan sorgulama sonucunda ise, $X^2_{(8)}=6,356$; $p=0,83$; yaş değişkenine bağlı olarak da, $X^2_{(4)}=0,683$; $p=0,953$ değerleri elde edilmiştir. Her üç sonuçta da istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

4. Sportif etkinliklere katılım açısından fakültelerin değerlendirilmesi

Tablo 7. Sportif faaliyetlere katılım açısından fakültelerin etkinlik durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Kısmen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	3	17	8	28
	%	10,7%	60,7%	28,6%	100,0%
EÜİF	Sayı	2	65	19	86
	%	2,3%	75,6%	22,1%	100,0%
İÜİF	Sayı	7	52	26	85
	%	8,2%	61,2%	30,6%	100,0%
Toplam	Sayı	12	134	53	199
	%	6,0%	67,3%	26,6%	100,0%

Sportif faaliyetlere katılım açısından fakültelerin etkinlik derecelerinin sorgulandığı tablo 7’de görüleceği üzere, katılımcıların % 67,3’ü, İlahiyat Fakülteleri olarak bu tür etkinliklerden uzak oldukları yolunda fikir belirtmişlerdir. Kısmen de olsa sportif organizasyonlara katılımın olduğunu ifade edenlerin oranı % 26,6’dır. Öğrencilerin sadece % 6’sı, bu soruya “evet” cevabını vermişlerdir. Fakültelerinin spor etkinliklerine etkin katılımı konusunda diğer fakültelere oranla en fazla olumlu düşünen İÜİF öğrencilerinin oranı % 8,2 iken, olumsuz cevap verenler içinde en yüksek oran % 75,6 ile EÜİF öğrencilerine aittir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin, sportif faaliyetlere katılım açısından fakültelerin etkinlik durumu bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir ($X^2_{(4)}=6,39$; $p=0,172$; $p>0,05$). Ayrıca ankete katılanların cinsiyetleri, mezun oldukları liseler ve yaş durumlarına göre de çapraz sorgulama yapılmıştır. Buna göre, cinsiyetlerle yapılan sorgulamada, $X^2_{(2)}=2,250$; $p=0,325$, mezun olunan okullara göre yapılan sorgulama da, $X^2_{(8)}=5,668$; $p=0,684$, yaş durumuna göre yapılan sorgulamada $X^2_{(4)}=4,943$; $p=0,293$ değerleri bulunmuştur. Her üç sonuca göre, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

c. Fakülte içi birim ve kişilerle iletişime ilişkin bulgular:

Tutum sorularının üçüncü bölümünde, öğrencilerin kendileri dışındaki kişi ve birimlerle olan iletişimleri hususunda düşünceleri öğrenilmek istenmiş-

tir. Bu amaçla, öğrencilerin fakültelerinin idare bölümünü oluşturan dekan ve öğrencilerden sorumlu dekan yardımcısı veya dekan yardımcısı, özellikle derslerine giren öğretim elemanları, akademik danışmanları ve öğrenci işleri bürosu çalışanları ile sağlıklı iletişim kurup kuramadıkları hususunda bilgi edinebilmek amacıyla sorular yöneltilmiştir.

5. Öğrencilerin fakülte idare bölümüyle iletişimi üzerine bulgular

Tablo 8. Öğrencilerin fakülte idare bölümü ile iletişim kurma durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Bazen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	7	15	6	28
	%	25,0%	53,6%	21,4%	100,0%
EÜİF	Sayı	29	18	39	86
	%	33,7%	20,9%	45,3%	100,0%
İÜİF	Sayı	24	32	29	85
	%	28,2%	37,6%	34,1%	100,0%
Toplam	Sayı	60	65	74	199
	%	30,2%	32,7%	37,2%	100,0%

Tablo 8'e göre, ankete katılanların % 30,2'si fakültelerinin idare bölümüyle iletişim problemi yaşadıklarını söylerken, % 32,7'si tersi yönde fikir belirtmişlerdir. Zaman zaman problem yaşadıklarını ifade edenlerin oranı ise, % 37,2'dir. Bu konuda en fazla şikâyetçi olan öğrenci grubu, % 33,7 ile EÜİF öğrencileri olarak görülürken, en yüksek oranla memnuniyetlerini belirtenler, % 53,6 ile ŞÜİF öğrencileridir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin, fakülte idare bölümü ile iletişim kurma durumu bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir ($X^2_{(4)}=22,3$; $p=0,015$; $p>0,05$). Ayrıca cinsiyetlere göre yapılan ki-kare test sonucuna göre $X^2_{(2)}=0,878$; $p=0,645$, mezun olunan liselere göre yapılan ki-kare test sonucunda $X^2_{(8)}=1,367$; $p=0,995$, yaş durumuna göre yapılan ki-kare test sonucunda $X^2_{(4)}=6,148$; $p=0,188$ değerleri elde edilmiştir. Her üç sorulamada da istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

6. Öğrencilerin öğretim elemanlarıyla iletişimleri üzerine bulgular

Tablo 9. Öğrencilerin fakülte öğretim elemanları ile iletişim kurma durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Bazen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	2	20	6	28
	%	7,1%	71,4%	21,4%	100,0%
EÜİF	Sayı	14	37	35	86
	%	16,3%	43,0%	40,7%	100,0%
İÜİF	Sayı	10	49	26	85
	%	11,8%	57,6%	30,6%	100,0%
Toplam	Sayı	26	106	67	199
	%	13,1%	53,3%	33,7%	100,0%

Tablo 9'a göre, katılımcılar genel olarak değerlendirildiğinde, % 53,3'ünün öğretim elemanlarıyla iletişim kurma hususunda problem yaşamadıkları görülmektedir. Ters yönde fikir belirtenlerin oranı ise, % 13,1'dir. Zaman zaman iletişim problemi yaşadıklarını düşünenlerin oranı % 33,7'dir. Söz konusu problemi yaşadıklarını söyleyenler içinde en yüksek oran, % 16,3 ile EÜİF öğrencilerine, böyle bir iletişim problemi yaşamadıklarını belirtenler içinde ise en yüksek oran % 71,4 ile ŞÜİF öğrencilerine aittir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin, fakülte öğretim elemanları ile iletişim kurma durumu bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir ($X^2_{(4)}=8$; $p=0,091$; $p>0,05$). Cinsiyet değişkeni ile yapılan çapraz sorgu sonucunda $X^2_{(2)}=0,083$; $p=0,959$, mezun olunan liselere göre yapılan ki-kare sonucunda, $X^2_{(8)}=7,820$; $p=0,451$, yaş durumuna göre çapraz sorguda $X^2_{(4)}=6,315$; $p=0,177$ değerleri elde edilmiştir. Her üç değerlendirmede de istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

7. Öğrencilerin akademik danışmanlarıyla iletişimleri üzerine bulgular

Tablo 10. Öğrencilerin akademik danışmanları ile iletişim kurma durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Bazen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	1	23	4	28
	%	3,6%	82,1%	14,3%	100,0%
EÜİF	Sayı	7	51	28	86
	%	8,1%	59,3%	32,6%	100,0%
İÜİF	Sayı	9	54	22	85
	%	10,6%	63,5%	25,9%	100,0%
Toplam	Sayı	17	128	54	199
	%	8,5%	64,3%	27,1%	100,0%

Tablo 10 toplam veriler bazında değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 64,3'ü akademik danışmanlarıyla iletişim kurma problemi yaşamadıkları şeklinde düşüncelerini belirtirken, % 8,5'i aksi yönde fikir beyan etmektedirler. Bazen problem sıkıntı yaşadıklarını düşünenlerin oranı ise, % 27,1'dir. Fakültele göre bir değerlendirme yapıldığında ise, akademik danışmanlardan memnuniyetin en yüksek olduğu grup, % 82,1 ile ŞÜİF'dir. Bunu % 63,5 ile İÜİF, % 59,3 ile EÜİF takip etmektedir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin, akademik danışmanları ile iletişim kurma durumu bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir ($X^2_{(4)}=5,6$; $p=0,226$; $p>0,05$). Öğrencilerin akademik danışmanlarıyla iletişim kurma durumu, mezun olunan liseler değişkeniyle çapraz sorgu yapıldığında $X^2_{(8)}=10,585$; $p=0,226$, yaş durumları açısından yapılan çapraz sorguda, $X^2_{(4)}=6,912$; $p=0,141$ değerleri elde edilmiştir. Bu iki değişkene göre yapılan sorgulamada istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak cinsiyetlere göre ki-kare analizi sonucunda $X^2_{(2)}=7,918$; $p=0,019$ değerleri elde edilmiş ve $p<0,05$ olduğundan istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Ki-kare analizi sonucu istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmasının nedeni zaman zaman da olsa akademik danışmanlarla sorun yaşama noktasında erkeklerin bayanlara oranla daha yüksek bir yüzdeye sahip olması olarak görülmektedir.

8. Katılımcıların öğrenci işleri bürosuyla iletişimlerine ilişkin bulgular**Tablo 11.** Öğrencilerin öğrenci işleri bürosu ile iletişim kurma durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Bazen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	6	10	12	28
	%	21,4%	35,7%	42,9%	100,0%
EÜİF	Sayı	16	36	34	86
	%	18,6%	41,9%	39,5%	100,0%
İÜİF	Sayı	34	28	23	85
	%	40,0%	32,9%	27,1%	100,0%
Toplam	Sayı	56	74	69	199
	%	28,1%	37,2%	34,7%	100,0%

Tablo 11'e göre, "Fakülteniz öğrenci işleri ile iletişim kurmakta problem yaşıyor musunuz?" sorusuna, katılımcıların % 37, 2'si, öğrenci işleri bürosu ile ilgili olarak herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını, % 34,7'lik bir kısmı ise bazen problemlerle yüz yüze kaldıklarını belirtmektedirler. Sorumuza "evet" diyerek, memnuniyetsizliklerini dile getirenlerin oranı % 28,1'dir. Fakülteler bazında bir değerlendirme yapıldığında ise, öğrenci işleri personeli ile en yüksek oranda problem yaşadığını ifade edenler İÜİF'den ankete katılanlardır(% 40). Söz konusu birime ilişkin sorun yaşamadıklarını beyan edenler içinde % 41,9 ile EÜİF öğrencileri en yüksek yüzdeye sahiptirler. Zaman zaman sıkıntıların yaşanması noktasında ise, ŞÜİF öğrencileri % 42,9'luk oranla ilk sırada yer almaktadırlar. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin, öğrenci işleri bürosu ile iletişim kurma durumu bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir($X^2_{(4)}=10,9$; $p=0,027$; $p>0,05$). Ankete katılanların, cinsiyetleri değişkeni ile yapılan ki-kare analizinde $X^2_{(2)}=1,811$; $p=0,404$, mezun olunan liselere göre ki-kare analizinde $X^2_{(8)}=3,215$; $p=0,920$, yaş durumuna göre ki-kare analizinde $X^2_{(4)}=5,141$; $p=0,273$ değerleri elde edilmiştir. Her üç analiz sonucunda da istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

d. Eğitim ve öğretim noktasında beklentilerin ne denli karşılandığına ilişkin bulgular:

Tutum sorularının dördüncü ve son bölümünde, öğrencilerin şu anda okumakta oldukları fakültelerinin, eğitim ve öğretim noktasında beklentilerini

ne denli karşıladığı öğrenilmek istenmiştir. Bu amaçla, öğrencisi oldukları fakültelerini isteyerek mi? tercih ettikleri, tekrar sınava girmeleri halinde yine aynı fakülteyi tercih edip etmeyecekleri, gördükleri öğrenimin yapmayı düşündükleri mesleğe hazırlayıp hazırlamadığı, bu konudaki sorumluluğun kime ait olduğu, öğretim elemanlarının mesleki yeterliliklerine olan katkısını ve fakültelerine gelmeden önceki beklentileri ile bugünkü kanaatleri arasındaki düşüncelerinin ne olduğu konularında bulgular edinebilmek için sorular yöneltilmiştir.

9. İlahiyat fakültesini tercih durumlarına ilişkin bulgular

Tablo 12. Öğrencilerin İlahiyat Fakültelerini isteyerek tercih etme durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Toplam
ŞÜİF	Sayı	16	12	28
	%	57,1%	42,9%	100,0%
EÜİF	Sayı	66	20	86
	%	76,7%	23,3%	100,0%
İÜİF	Sayı	64	21	85
	%	75,3%	24,7%	100,0%
Toplam	Sayı	146	53	199
	%	73,4%	26,6%	100,0%

Tablo 12'ye göre, ankete katılanların % 73,4'ü, şu anda öğrencisi oldukları fakültelerini isteyerek tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Sorumuza "hayır" diyerek aksi yönde fikir belirtenlerin oranı toplam katılımcıların yaklaşık ¼'üne tekabül etmektedir(%26,6). Fakülteler bazında bir değerlendirme yaptığımızda ise, İlahiyat Fakültesini isteyerek tercih edenler içinde en yüksek orana % 76,7 ile EÜİF öğrencileri sahipken, ikinci sırada ona yakın bir yüzde ile (% 75,3) İÜİF yer almaktadır. ŞÜİF'sini isteyerek tercih edenlerin oranı % 57,1 olarak görülmektedir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin, İlahiyat Fakültesini isteyerek tercih etme durumu bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir($X^2_{(2)}=4,435$; $p=0,109$; $p>0,05$). Öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan ki-kare analizinde $X^2_{(1)}=0,380$; $p=0,538$, mezun oldukları lise türüne göre ise, $X^2_{(4)}=4,668$; $p=0,323$, yaş durumuna göre yapılan ki-kare analizinde $X^2_{(4)}=1,964$; $p=0,375$ değerleri bulunmuştur. Her üç değişkene göre yapılan

çapraz sorgulama sonucunda da istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

10. Tekrar sınava girmeleri halinde mevcut fakültelerini tercih edip etmeme durumları

Tablo 13. Öğrencilerin tekrar sınava girmeleri halinde fakültelerini tercih etme durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
ŞÜİF	Sayı	5	17	6	28
	%	17,9%	60,7%	21,4%	100,0%
EÜİF	Sayı	25	33	28	86
	%	29,1%	38,4%	32,6%	100,0%
İÜİF	Sayı	35	26	24	85
	%	41,2%	30,6%	28,2%	100,0%
Toplam	Sayı	65	76	58	199
	%	32,7%	38,2%	29,1%	100,0%

Tablo 13'e göre, "Yine sınava girseniz şu an öğrencisi olduğunuz fakülteyi tercih eder misiniz?" sorusuna öğrencilerin % 38,2'i "hayır" diyerek cevap vermişlerdir. Öğrencisi oldukları fakültelerinde bulunmaktan pişmanlık duymadığını ifade edenlerin oranı % 32,7, kararsızlıklarını belirtenlerin oranı ise % 29,1 olarak görülmektedir. İÜİF öğrencilerinin % 41,2'si, yine sınava girmeleri halinde fakültelerini tercih edeceklerini beyan ederken, ŞÜİF'den katılımcılar, % 60,7 ile aksi yönde fikir belirtmişlerdir. Memnuniyetleri ve pişmanlıkları arasında bir seçim yapamayanlar içinde en yüksek oran % 32,6 ile EÜİF öğrencilerine, en düşük oran ise, % 21,4 ile ŞÜİF öğrencilerine aittir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin, tekrar sınava girmeleri halinde fakültelerini tercih durumları bakımından anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($X^2_{(4)}=10,05$; $p=0,040$; $p<0,05$). Öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan ki-kare analizinde $X^2_{(2)}=2,073$; $p=0,355$, mezun oldukları lise türüne göre, $X^2_{(8)}=4,647$; $p=0,795$, yaş durumuna göre yapılan ki-kare analizinde $X^2_{(4)}=4,088$; $p=0,394$ değerleri bulunmuştur. Her üç değişkene göre yapılan çapraz sorgulama sonucunda da istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

11. İlahiyat Fakültelerinin öğrencileri mesleğe hazırlamadaki etkisine ilişkin bulgular

Tablo 14. Fakültelerde geçirilen yaklaşık dört yıllık eğitim sürecinin, öğrencileri ileride yapmayı düşündükleri mesleğe hazırlama durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
ŞÜİF	Sayı	8	10	10	28
	%	28,6%	35,7%	35,7%	100,0%
EÜİF	Sayı	8	35	43	86
	%	9,3%	40,7%	50,0%	100,0%
İÜİF	Sayı	19	27	39	85
	%	22,4%	31,8%	45,9%	100,0%
Toplam	Sayı	35	72	92	199
	%	17,6%	36,2%	46,2%	100,0%

Tablo 14'e göre, "Fakültenizde geçirdiğiniz yaklaşık dört yıllık eğitim sürecinin sizi ileride yapmayı düşündüğünüz mesleğe hazırladığını düşünüyor musunuz?" sorusuna, öğrencilerin % 36,2'si, fakültelerinden aldıkları bilgilerin ve geçirdikleri eğitim sürecinin ileride yapmayı düşündükleri mesleğe hazırlamada yetersiz olduğu yönünde fikir belirtmişlerdir. Bu konuda kararsızlıklarını ifade edenlerin oranı ise % 46,2 iken, olumlu yönde düşünenler %17,6'dır. Fakülteler bazında bir değerlendirme yapıldığında, mesleklerine en iyi şekilde hazırlandıklarını düşünenler içinde ŞÜİF öğrencileri % 28,6'lık bir oranla ilk sırada yer almaktadır. Aksi yönde düşünenler içinde ise ilk sırayı % 40,7 ile EÜİF almaktadır. Öğrenim sürecinin mesleğe hazırlamadaki rolü konusunda kararsız olduklarını ifade edenler içinde %50'lik bir oranla EÜİF öğrencileri en yüksek yüzdeye sahipken, onları % 45,9 ile İÜİF takip etmektedir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilinde öğrenim görenlerin, öğrenim sürecinin mesleğe hazırlama durumu bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir ($X^2_{(4)}=8,25$; $p=0,83$; $p>0,05$). Öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan ki-kare analizinde $X^2_{(2)}=1,778$; $p=0,411$, mezun oldukları lise türüne göre, $X^2_{(8)}=9,702$; $p=0,287$, yaş durumuna göre yapılan ki-kare analizinde $X^2_{(4)}=2,111$; $p=0,715$ değerleri bulunmuştur. Her üç değişkene

göre yapılan çapraz sorgulama sonucunda da istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

12. Sorumluluğun kaynağı konusunda elde edilen bulgular

Tablo 15, “Fakültenizde geçirdiğiniz yaklaşık dört yıllık eğitim sürecinin sizi ileride yapmayı düşündüğünüz mesleğe hazırladığını düşünüyor musunuz?” sorusuna “hayır” ya da “kısmen” şeklinde cevap veren 164 katılımcı üzerinden oluşturulmuştur. İlahiyat Fakültelerindeki eğitim ve öğretim süreci sonunda, mesleki alanda kendilerini yeterli görmeyen ya da bu konuda şüphe taşıyan katılımcıların, bu durumdaki sorumluluklarına ilişkin düşüncelerinin öğrenilmek istendiği bu tabloya göre, öğrencilerin % 22’si kendilerine bir sorumluluk yüklemeyen, sorumluluğun kısmen kendilerinde olduğunu düşünenlerin oranı %65,2’dir. Bu konuda sorumluluklarını çoğunlukla kendilerinin yerine getirmediği yönünde fikir belirtenler toplam deneklerin % 12,8’ini oluşturmaktadır. Fakülteler bazında bir değerlendirme yapıldığında ise, mesleki anlamda iyi yetişemedikleri noktasında kendilerini sorumlu görmeyenler içinde en yüksek oran % 30 ile ŞÜİF’ine, en düşük oran % 19,7 ile İÜİF’ sine, sorumluluğun kısmen kendilerinde olduğunu düşünenler içinde de en yüksek oran %74,2 ile İÜİF, en düşük oran ise, % 57,7 ile EÜİF öğrencilerine aittir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilindeki deneklerin, öğrencilerin mesleki yetersizlikleri noktasında sorumluluk ya da sorumsuzluklarına ilişkin düşünceleri durumu bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir ($X^2_{(4)}=9,16$; $p=0,057$; $p>0,05$). Yine katılımcıların cinsiyetleri ile cevapları arasında yapılan iki yönlü ki-kare testi sonucu $X^2_{(2)}=4,422$; $p=0,110$, mezun oldukları liseler ile cevapları arasında yapılan çapraz sorgu neticesinde $X^2_{(8)}=9,244$; $p=0,322$, yaş durumu ile verilen cevaplar arasında yapılan çapraz sorgu neticesinde $X^2_{(4)}=5,256$; $p=0,262$ değerleri bulunmuştur. Her üç sorgulamada da $p>0,05$ olarak görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu nitel değişkenlerle, verilen cevaplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 15. Öğrencilerin mesleki yetersizlik noktasında sorumluluk ya da sorumsuzluklarına ilişkin düşünceleri

Fakülteler		Çoğunlukla ben sorumluyum	Benim sorumluluğum yok	Kısmen ben sorumluyum	Toplam
ŞÜİF	Sayı	1	6	13	20
	%	5,0%	30,0%	65,0%	100,0%
EÜİF	Sayı	16	17	45	78
	%	20,5%	21,8%	57,7%	100,0%
IÜİF	Sayı	4	13	49	66
	%	6,1%	19,7%	74,2%	100,0%
Toplam	Sayı	21	36	107	164
	%	12,8%	22,0%	65,2%	100,0%

13. Öğretim elemanlarının mesleki yeterliliğe olan katkısına ilişkin bulgular

Öğretim elemanlarının, öğrencilerin mesleki yeterliliklerine katkısının sorgulandığı tablo 16'ya göre, katılımcıların % 24,6 (49 kişi)'sı olumlu yönde düşünürken, % 18,1'i, aksi yönde fikir belirtmişlerdir. Öğretim üyelerinin katkısını "kısmen" diyerek cevaplayanların oranı ise, %57,3 dür. Fakülteler bazında bir değerlendirme yapıldığında, her üç fakülte de, öğretim elemanlarının öğrencilerin mesleki yeterliliklerine katkısını olumlu bulanların oranı birbirine oldukça yakın gözükmektedir. Tabloda "kısmen" seçeneğinin yer aldığı sütunda yer alan veriler dikkati çekmektedir. Ders hocalarının, öğrencilerin ileride yapmayı planladıkları mesleğe hazırlanmasındaki katkısını bu şıkki işaretleyerek fikir belirtenlerin % 50'si ŞÜİF, % 60,5'i EÜİF, % 56,5'i IÜİF'den katılımcılardır. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilindeki deneklerin, derslere giren öğretim elemanlarının, öğrencilerin mesleki yeterliliklerine katkı durumu bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir ($X^2_{(4)}=1,4$; $p=0,836$; $p>0,05$). Öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan çapraz sorgu sonucu $X^2_{(2)}=4,926$; $p=0,085$, mezun oldukları liselere göre $X^2_{(8)}=4,092$; $p=0,849$; yaş durumları dikkate alındığında ise; $X^2_{(8)}=10,451$; $p=0,033$ değerleri elde edilmiştir. Her üç değişkene göre

yapılan değerlendirmede de istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 16. Derslere giren öğretim elemanlarının, öğrencilerin mesleki yeterliklerine katkı durumu

Fakülteler		Evet	Hayır	Kısmen	Toplam
ŞÜİF	Sayı	7	7	14	28
	%	25,0%	25,0%	50,0%	100,0%
EÜİF	Sayı	20	14	52	86
	%	23,3%	16,3%	60,5%	100,0%
İÜİF	Sayı	22	15	48	85
	%	25,9%	17,6%	56,5%	100,0%
Toplam	Sayı	49	36	114	199
	%	24,6%	18,1%	57,3%	100,0%

14. Öğrenci beklentisinin karşılanma düzeyine ilişkin bulgular

Tablo 17. Öğrencilerin, fakültelerine gelmeden önceki beklentileriyle, şu andaki kanaatleri durumu

Fakülteler		Beklediğim gibi oldu	Beklentimin üstünde oldu	Beklentimin altında oldu	Toplam
ŞÜİF	Sayı	10	4	14	28
	%	35,7%	14,3%	50,0%	100,0%
EÜİF	Sayı	19	4	63	86
	%	22,1%	4,7%	73,3%	100,0%
İÜİF	Sayı	20	3	62	85
	%	23,5%	3,5%	72,9%	100,0%
Toplam	Sayı	49	11	139	199
	%	24,6%	5,5%	69,8%	100,0%

Tablo 17’de, öğrencilerin İlahiyat fakültesine gelmeden önceki beklentileri ile eğitim öğretim sürecinin son dönemleri arasındaki kanaatleri sorgulanmak istenmiştir. Buna göre, genel bir değerlendirme yapıldığında öğrencilerin % 24,6’sı hayal kırıklığı yaşamadıklarını ifade ederken, % 69,8’i aksi yönde fikir belirtmişlerdir. Beklentilerinin üzerinde bir eğitim-öğretim süreci geçirdiklerini düşünenlerin oranı % 5,5’dir. Fakülteler bazında bir değerlendirme yapıldığında ise, beklentilerinin karşılanma durumu, ŞÜİF’inde % 35,7 EÜİF’inde

% 22,1 İÜİF’inde % 23,5 olarak belirlenmiştir. Bu konuda hayal kırıklığı yaşadıkları anlamına gelen “beklentimin altında oldu” seçeneğini işaretleyenlerin oranları ise, ŞÜİF’inde % 50, EÜİF’inde % 73,3, İÜİF’inde % 72,9 şeklindedir. Veriler üzerinde yapılan iki yönlü ki-kare testinin sonucuna göre, örneklem dâhilindeki deneklerin, fakültelerine gelmeden önceki beklentileriyle, şu andaki kanaatleri bakımından anlamlı bir fark tespit edilememiştir ($X^2_{(4)}=8,12$; $p=0,087$; $p>0,05$). Yine katılımcıların cinsiyetleri ile cevapları arasında yapılan iki yönlü ki-kare testi sonucu $X^2_{(2)}=0,919$; $p=0,632$, mezun oldukları liseler ile cevapları arasında yapılan çapraz sorgu neticesinde $X^2_{(8)}=6,872$; $p=0,551$ yaş durumları ile cevapları arasında yapılan çapraz sorgu sonucunda $X^2_{(4)}=2,110$; $p=0,715$ değerleri bulunmuştur. Her üç sorgulamada da söz konusu nitel değişkenlerle, verilen cevaplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

III. SONUÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yeni kurulan İlahiyat Fakültelerinin öğrenme ortamına yönelik öğrenci algılarının belirlenmek istendiği bu çalışmada, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve hipotezler test edilerek tartışılmıştır:

1. Öğrenim ortamına ilişkin sonuçların değerlendirilmesi:

a. Ankete katılanların çoğunluğu, sınıflarının sıra, tahta, aydınlatma, ısınma vb. yönlerden olumlu yönde donanımlı olduğunu düşünmektedirler. Bu noktadaki memnuniyet oranı açısından en yüksek oran ŞÜİF öğrencilerine aittir. Ancak tüm katılımcıların % 40,2’sinin “kısmen” cevabını tercih etmeleri bu konuda daha yapılabileceklerin olduğunu göstermektedir. Verimli bir eğitim sürecinin geçirilebilmesinin temel gereklerinden birisi de öğrenim görülen fiziki mekânın olumlu nitelikler taşımasıdır.¹⁹ Zira sınıflardaki öğrenci sayısının makul düzeyde olması, sıraların rahat ve öğrencilerin tahtayı kolay takip edebileceği konumda yerleştirilmesi, fiziksel ve düşünsel rahatlık sağlama açısından yerlerin, duvarların, pencerelerin, sıraların, masaların ve havanın temiz olması, öğrencileri dikkatsizleştiren ve uyku hali veren kirli havanın

¹⁹ Nizamettin Parlak, “Türkiye’de İlköğretimlerde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi-Sorunları Sorun Kaynakları ve Çözüm Önerileri”, IV. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri (12-16 Ekim 2009), Diyanet İşleri Başkanlığı İlmî Eserler 886, Ankara 2009, s. 570.

değişimi için havalandırmaya uygun yapıda olması, sınıf ölçülerinin uyumlu, duvarların boyalı, badanalı, eşya ve duvar renklerinin uyumlu, pencerelerin geniş olması, sesin konuşmacıdan dinleyicilere yansımalar olmadan ulaşması, derse yoğunlaşmanın olumsuz etkilenmemesi için aşırı sıcak veya soğuk olmaması, tavanın basık olmaması, aydınlanmanın ne çok fazla ne de yetersiz olmaması, rahatsız edici, dikkat dağıtıcı düzeyde gürültünün olmaması, öğrenci motivasyonunu olumlu yönde etkilemektedir.²⁰

b. Sınıflar bilgisayar, yansıtma cihazı, ses sistemi gibi teknolojik donanım açısından tamamen negatif düzeyde olmasalar da “hayır” ve “kısmen” cevabını verenler, oranı % 69,4’tür. Bu oran “evet” cevabını verenlerin iki katından fazladır (% 30,7). Olumlu düşünenlerin oranı İÜİF’inde en yüksek düzeyde iken, teknolojik donanımın yetersizliği yönünde fikir beyan edenler içinde en yüksek oran İÜİF öğrencilerine aittir. Bu durum, öğrenimi olumlu yönde etkileyecek teknolojik yapılanmanın, her üç fakültede de ideal düzeyde olmadığını göstermektedir. Oysa teknoloji destekli öğrenme uygulamaları, öğrencinin bilgiyi daha kolay yapılandırmasına, öğrenme-öğretme etkinliklerinin daha zevkli hale gelmesine ve daha kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır.²¹ Ancak şu da bilinmelidir ki, teknolojik entegrasyon, öğretmenin onu kullanma becerisiyle ve bu konuda önceden hazırlık yapmasıyla da oldukça alakalıdır.²² Bu nedenle, öğretim elemanlarının hem teknolojik araç ve gereçlere hakimiyeti hem de bu ortamda kullanacağı dokümanları hazırlama ve kullanma yetisine sahip olması önemlidir.

c. Ankete katılan öğrenciler, fakülte içinde araştırma, okuma ve ders çalışma imkânı veren kütüphane ve okuma salonlarının, ihtiyaçlarını karşılama

²⁰ Ayşe Karaçalı, “Sınıf Yönetimini Etkileyen Fiziksel Değişkenlerin Değerlendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, Yıl 2006, s. 147-153.

²¹ Mehmet Katrancı ve Mehmet Uygun, “Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri”, *Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Türkçemin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı)*, Yıl 6, Sayı 11, Ocak 2013, s. 775.

²² Janet Buckenmeyer, “Revisiting Teacher Adoption of Technology: Research Implications and Recommendations for Successful Full Technology Integration”, *College Teaching Methods & Styles Journal*, June 2008, Volume 4, Number 6, s. 8.

noktasında yetersiz olduğunu düşünmektedirler (% 64,8). Açık uçlu sorumuza bu konuda not düşen EÜİF’inden bir öğrenci “*Kütüphanenin ve okuma salonunun tozlu ve bakımsız, kitap çeşitliliği açısından da fakir*” olduğunu belirtmiştir. Bu durumda, bu mekânların, kitap açısından zenginleştirilmesi, çalışmaya uygun hale getirilmesi, sessizliğin temin edilmesi, sorumlu memurun alanında yetkin, sağlıklı iletişim kurma becerisine sahip kişilerden oluşması gerekmektedir. Diğer taraftan, modern eğitim kurumlarında, okul kütüphaneleri, sadece kitapların arşivlendiği yerler değildir. Bu mekânlar, aynı zamanda bilgisayar kaynaklarını da içeren medya merkezleri şeklindedir. Eğitimli personele sahip bu birimler, elektronik bilgilerin sadece bu ortamda kullanılmasını değil, sınıflara ulaştırılmasını ve böylece derslere katkı sağlamayı da görev edinirler.²³ Dolayısıyla İlahiyat Fakültelerindeki bu mekânların, geleneksel görünüm ve işlevselliklerinden daha öte çağın gereklerine uygun olarak modernize edilmesi, öğrencilerin memnuniyetini sağlama ve daha verimli çalışma ortamı oluşturma açısından önemlidir.

Öğrenme ortamına yönelik olarak, öğrenci algılarından elde edilen veriler göstermektedir ki, gerek sınıflar, gerek bunların öğretime katkı sağlayacak teknolojik donanımları ve gerekse kütüphane ve okuma salonları gibi sınıf dışı mekânlar açısından yetersizdirler. Bu sonuç, çalışmamızın, “Yeni kurulan İlahiyat Fakülteleri, öğrenme ortamları açısından yetersizdir” hipotezini doğrulamaktadır.

2. Sosyal ve kültürel ortamlara ilişkin sonuçların değerlendirilmesi:

a. Öğrenciler, ortak kullanım alanlarından olan kantin, kafeterya gibi mekânların ihtiyaçlarını karşılamadığı yönünde ağırlıklı fikir belirtmişlerdir (% 47,2). Bu konuda en yüksek oranda şikayetçi olanlar ŞÜİF öğrencileri olarak belirlenmiştir (% 89,3). Diğer katılımcıların düşünceleri de dikkate alındığında memnuniyetlerini ifade edenler % 25,1 oranında kalmıştır. Bu duruma göre, ders dışı dinlenme, yiyecek ve içecek ihtiyaçlarının karşılandığı bu tür mekânların geri kalan ¾’lük kesimi de tatmin edecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu konuda yapılabileceklerden biri, hizmet kalitesini

²³ H. İnci Önal ve Selda Ekici, “Okul Kütüphanecilerinin Görüşlerine Göre Okul Kültürü Değerlendirmesi”, *Bilgi Dünyası*, 2012, 13(1), s. 5.

ölçmeye yönelik ölçeklerin kullanılmasıdır. Sözgelimi “Servqual” ve “Dine-serv” gibi yiyecek ve içecek sektöründe algılanan kaliteyi ölçmeye yönelik ölçeklerin, üniversitelerdeki bu tür mekânlara yönelik olarak geliştirilerek uygulanması, öğrenci memnuniyetinin elde edilmesi ve dile getirilen problemlerin çözümü açısından önemli katkı sağlayacaktır.²⁴

b. Ankete katılan öğrenciler, fakültelerinde konferans, panel, sempozyum, seminer gibi bilimsel etkinliklerin yeterince düzenlenmediği yönünde fikir beyan etmişlerdir. “Hayır” ve “Kısmen” cevabını verenlerin oranı % 90 olarak belirlenmiştir. Bu konuda olumsuz fikir belirtenler içinde en yüksek oran, % 57 ile EÜİF öğrencilerine aittir. Ancak bu fakültenin öğretim elemanlarıyla yaptığımız görüşmelerde, düzenlenen bilimsel etkinliklere öğrenciler tarafından yeteri kadar ilgi gösterilmediği ifade edilmiştir. Ortaya çıkan bu çelişkili durumun nedenleri araştırılarak, bu tür etkinliklerin düzenlenmesi ve katılımın sağlanması gerekmektedir. Zira üniversite sürecinde ders dışı bilimsel etkinliklere katılım, öğrencilerin daha entelektüel donanıma sahip olabilmeleri açısından katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan düzenlenen bu tür faaliyetler, konuşmacının alan üzerinde ciddi literatür ve veri taraması yaparak uzun süreli bilgi birikimini orada bulunanlara aktarması şeklinde değerlendirildiğinde, dinleyici kitlesine sadece bu bilgileri hazır bir şekilde dinlemek ve analiz etmek kalacaktır. Bu da spesifik bir alanda bilgi edinme noktasında zaman tasarrufu sağlaması açısından son derece önemlidir. Ayrıca unutulmamalıdır ki, ele alınan konuların pratik hayatta uygulanabilirliğinin olması bu etkinliklere katılımın artmasında önemli bir faktör olacaktır.

c. Katılımcılar, üniversitelerdeki sosyal ve kültürel etkinliklerin önemli bir parçası olan öğrenci kulüplerinin fakültelerinde etkin faaliyetler gerçekleştirme noktasındaki durumlarını ağırlıklı olarak olumsuz ya da yetersiz olarak değerlendirmektedirler (% 92,5). Oysa ders dışı zamanda bu tür etkinliklere katılım, öğrencinin boş zamanlarını değerlendirmek suretiyle kendini ifade

---

²⁴ Fırat Biçici ve Murat Hançer, “Kuşadası ve Didim’deki Üniversite Öğrencilerinin Yiyecek İçecek İşletmelerinde Sunulan Hizmetlerle İlgili Beklentileri ve Bu Hizmetlerin Kalite Ölçümü”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 10, Sayı 3, Yıl 2008, s. 54.

etme ve kişiliğini geliştirme imkanı sağlar.²⁵ Ancak öğrenci kulüplerinin kurulmasında ve etkinlikler düzenlemesinde birincil aktör öğrencidir. Bu nedenle bu konudaki yakınmaların çözümünde de rol alması gereken kişiler kendileridir. Yapılması gereken şey, öğrencileri motive etmek, gönüllülük ve bireysel seçim esasına dayanan bu tür etkinliklere yönlendirmektir. Bilindiği üzere, bu tür faaliyetler, üniversite bünyesinde yer alan “Spor, Kültür ve Sağlık Daire Başkanlığı” uhdesinde ve finansal desteğiyle yürümektedir. Ancak gezi, konuşmacı daveti vb. etkinliklere niyetlenen öğrenci kulüpleri temsilcileri, bütçe yetersizliği gerekçesiyle olumlu cevap alamadıklarını ifade etmektedirler (EÜİF).

d. Öğrencilerin, sportif faaliyetlere katılımı açısından etkinlik durumu değerlendirildiğinde % 67,3'lük bir oranın, bu tür sportif organizasyonlardan uzak oldukları yönünde veri elde edilmiştir. Bu noktada her fakülte öğrencilerinin de olumlu cevap oranları % 10'un altındadır. Oysa öğrencilerin sağlıklı olabilmesi, kendini keşfetmesi, kabiliyet ve yeterliliklerinin farkında olması, potansiyelini tümüyle gerçekleştirebilmesi için boş zamanlarını bilinçli bir biçimde değerlendirmesi gerekir. Bireyin sağlıklı kalabilmesi ve dinamikliği, onun hareketliliğine bağlı olması nedeniyle, sportif faaliyetlere katılmak çocukların ve gençlerin bedensel, ruhsal gelişimi ve sosyalleşmesi için zorunludur.²⁶ Bu nedenle, İlahiyat Fakültelerinde de sportif faaliyetlerin düzenlenmesi ve öğrencilerin katılımının teşvik edilmesi önemlidir. Bu durum aynı zamanda öğrencilerin diğer fakülte öğrencileriyle tanışıp kaynaşmasını, yoğun ders dönemlerinin artırdığı gerginliği ruhsal ve bedensel zindeliğe dönüştürmesi açısından da önemlidir. Ancak fakülteler arası sportif etkinliklere katılan İlahiyat Fakültesi öğrencileri, bu konuda hem idare hem de öğretim üyeleri tarafından desteklenmediklerini, ders saati içindeki müsabakalarda, izinli sayılmadıkları için derste yok gözükerek mağdur duruma düştüklerini, hatta

---

²⁵ Melda Süzer, “Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 8, Yıl 2000, s. 124.

²⁶ Hatice Çamlıyer ve Hüseyin Çamlıyer, “Spor ve Serbest Zaman Eğitimi”, *1. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu* (19-21 Aralık İzmir), Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1992, s. 240.

araç ve su temini gibi hususlarda bile kendi harçlıklarını kullandıklarını belirtmektedirler (EÜİF).

Sosyal ve kültürel ortamlardan memnuniyete ilişkin, öğrenci algılarından elde edilen tüm bu veriler göstermektedir ki, ders dışı dinlenme, yiyecek ve içecek ihtiyaçlarının karşılandığı kantin, kafeterya gibi mekânlar ihtiyacı karşılayacak düzeyde değildirler. Diğer taraftan, konferans, panel, sempozyum, seminer gibi bilimsel etkinliklerin yeterince düzenlenmediği, sportif faaliyetlere katılımın teşvik edilmediği yönündeki değerlendirmeler, çalışmanın “Yeni kurulan İlahiyat Fakülteleri, öğrencilerine sağladıkları sosyal ve kültürel ortam açısından yetersizdir.” hipotezini doğrulamaktadır.

3. Fakülte içi birim ve kişilerle iletişim noktasında sonuçların değerlendirilmesi

a. Ankete katılanların fakülte idare bölümü ile iletişim kurma noktasındaki ağırlıklı görüşü, zaman zaman problem yaşadıkları yönündedir. Bu sonuca “Evet” diyerek, sorun yaşadıkları şeklinde fikir beyan edenleri de eklediğimizde, öğrencilerin fakülte yöneticileri ile küçümsenmeyecek oranda iletişim problemi yaşadıkları sonucuna ulaşmaktayız. Fakültelerin idare kanadıyla yaptığımız görüşmelerde, öğrencilerin problemlerini aktarmada hiyerarşik sırayı takip etmedikleri görülmüştür. Akademik danışman veya dersin öğretim elemanı, öğrenci işlerinden sorumlu dekan yardımcısı, fakülte dekanı şeklindeki sıralama çoğu zaman takip edilmemekte, öğrenci görüş ve önerilerinin de yerine getirilememesi durumunda da dikkate alınmadıkları gibi yanılığa ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerle yaptığımız görüşmelerde de aynı hususların dile getirildiği görülmüştür. Bu nedenle, öğrencilere sorunlarını aktarmada hiyerarşik sırayı takip etmeleri yönünde bilgi verilmeli, ayrıca işleme konulamayan isteklerinin hangi gerekçelerden dolayı yerine getirilemeyeceği yolunda bilgilendirme yapılmalıdır.

b. Araştırmanın sevindirici sonuçlarından biri, öğretim elemanları ile iletişim kurma noktasında sorun yaşamadıklarını ifade edenlerin oranının diğer iki seçeneğe göre yüksek bulunmasıdır (% 53,3). Zaman zaman bu konuda sıkıntı yaşadıklarını belirten % 33,7’lik oran da, insanî faktörden kaynaklanan doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Zira yüzde yüz memnuniyetin

sağlanması pek imkân dâhilinde görülmemektedir. Diğer taraftan, % 13,1'lik küçük bir kesimin bu noktada şikâyetçi olması, sadece öğretim elemanının değil karşı tarafın da hatalı tutumundan kaynaklandığını göstermektedir. Özellikle yükseköğretimdeki öğretim elemanı ile öğrenci arasındaki iletişimi inceleyen birçok çalışmada öğrenciler öğretim elemanlarının sınıfta demokratik bir ortam oluşturamadıklarını, derslerin öğretmen merkezli olarak anlatıldığını ve sadece bilgi aktarmaya yönelik olduğunu ve öğrencilerin soru sorma ve düşüncelerini açıklama noktasında korkak davranmaya itildikleri belirlenmiştir.²⁷ Bu durum ise öğrencilerin derste pasif kalmasına neden olmaktadır. Oysa ilgili kanunda ve programlarda belirtildiği gibi öğrencilerin özgür ve bilimsel düşünme kabiliyetini geliştirmek ve onların yapıcı ve üretici olmalarını sağlayabilmek için, öğrencilerin derste aktif olması, konuların tartışma yöntemi kullanılarak işlenmesi, problem çözme ve araştırmaya yer verilmesi gerekmektedir.²⁸ Ders içinde olduğu gibi ders dışında da sağlıklı iletişim kurma noktasında taraflar kendilerine düşen görevi yerine getirmelidirler. Sorun olduğu düşünüldüğünde ise, öz eleştiri yapılarak, sorunun nereden kaynaklandığı ve nasıl çözülebileceği hususunda fikir üretilmesi ve bu

---

²⁷ Bu çalışmalardan bazıları için bkz: Adil Türkoğlu, "Eğitim Yüksekokulu Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar", *Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi*, (24-28 Eylül 1990), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1993, ss. 179- 189; Deniz Deryakulu, *Öğretim Elemanı- Öğrenci Arası İletişimde İstenilen Öğretim Elemanı Davranışlarının Gösterilmesini Engellleyen Faktörler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992; Özlem Erdoğan, *Öğretim Üyelığının Öğrenme- Öğretme Süreçleri Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990; Salih Bolat, *Yükseköğretimde Öğretim Elemanı- Öğrenci İletişimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990; Hikmet Bayram, *Eğitim Yüksekokullarında Öğretim Elemanı- Öğrenci İletişimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992; Aysun Erginer, *AİBÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Öğretim Hizmeti Veren Öğretim Elemanlarının Yeterlilikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu 1997.

²⁸ Sedat Yüksel, "Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt XV, Sayı 1, Yıl 2002, s. 368.

yönde tavır değişikliğine gidilmesi iletişimsizlik probleminin ortadan kalkmasında etkili olacaktır.

c. Akademik danışmanlarla sağlıklı iletişim kurma noktasında, ankete katılanların çoğunluğu herhangi bir problem yaşamadıkları şeklinde fikir belirtmişlerdir (% 64,3). En yüksek memnuniyet % 82,1 ile ŞÜİF, en düşük memnuniyet ise % 59,3 ile EÜİF öğrencilerine aittir. 2547 sayılı yükseköğretim kanununun 22. Maddesinin c bendi uyarınca, her üniversite öğrenci danışmanlığı yönergesi hazırlamak durumundadır.²⁹ Ancak ilgili maddede yer alan “belirli günlerde öğrencileri kabul ederek, onlara gerekli konularda yardım etmek, bu kanundaki amaç ve ana ilkeler doğrultusunda yol göstermek ve rehberlik etmek” ifadesinin kapalılığından dolayı akademik danışmanların görevleri hususunda üniversiteler arasında da bir standart oluşturulamamıştır. Bu nedenle, danışmanlar, görevlerini kendi algılama şekillerine göre belirlerken öğrenciler de bu konuda genel geçer bir bilgiye sahip değildir.³⁰ Dolayısıyla akademik danışmanlık noktasında standart görevlerin neler olduğunun belirlenmesi ve her iki kesimin bilgilendirilmesi subjektif yaklaşımların ve algıların önüne geçilmesi ve daha sağlıklı iletişim kurulabilmesi açısından önem arz etmektedir. Diğer taraftan, akademik danışmanlık misyonunun ders kayıt, ders ekleme ve çıkarma vb. gibi öğrenciye teknik destek sağlama yanında, pedagojik anlamda bir sorumluluğun olduğu da unutulmamalıdır. Bu nedenle, sadece yasal zorunluluktan kaynaklanan bir anlayışla danışmanlık yapmak yeterli olmayacaktır.

d. Fakülte öğrenci işleri bürosu memurlarıyla iletişimi noktasında elde edilen verilere göre, ankete katılanların, % 37,2’si herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmelerine rağmen bu konuda zaman zaman problem yaşadıklarını söyleyenlerle, her zaman sıkıntı yaşadıklarını belirtenlerin toplam oranı % 62,8’dir. Bu durum, öğrencilerle, ilgili birim arasında bir iletişim sorununun varlığına işaret etmektedir. Oysa bir öğrenci açısından en işlevsel olması gereken birimlerden biri de öğrenci işleri bürosudur. Öğrencinin özlük hakları

²⁹ Bkz: 6.11.1981 tarih ve 17506 sayılı Resmi Gazete.

³⁰ Yıldız Kuzgun ve diğerleri, “Öğrencilerin Akademik Danışmanlardan Bekledikleri Görevler ve Danışmanların Görev Algıları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 30, Sayı 1, 1997, ss. 28-29.

ile ilgili tüm işlemlerin yapıldığı bu büro çalışanlarının, işlerinin ehli olması, görevlerinde titiz olup aksatmamaları, öğrenci işlerinden sorumlu dekan yardımcısı, fakülte sekreteri ve akademik danışmanlarla koordineli olarak çalışmaları ve güler yüzlü tavırlarını öğrencilerden esirgememeleri gerekir.

Fakülte içi birim ve kişilerle iletişim noktasında, katılımcıların görüşlerinden hareketle elde edilen verilere göre, öğrenci danışmanları ve öğretim elemanlarıyla iletişimde bir sıkıntı yaşanmadığı ancak idare ve öğrenci işleri bürosu ile ilişkilerinde bir takım sorunlar yaşandığı görülmektedir. Bu sonuç, “Öğrencilerin, fakülte içi birim ve kişilerle iletişimlerinde sorunlar yaşamaktadırlar.” hipotezimizi, katılımcıların idare ve öğrenci işleri bürosu iletişimleri noktasında doğrulamaktadır.

4. İlahiyat Fakültelerinin öğrenci beklentilerini karşılama durumlarına ilişkin sonuçların değerlendirilmesi

a. İlahiyat Fakültelerinin % 73,4'lük bir oranla isteyerek tercih edilmesi sevindirici bir bulgudur. Elde edilen en pozitif yüksek oran % 76,7 ile EÜİF, en düşük negatif oran ise % 57,1 ile ŞÜİF öğrencilerine aittir. İlahiyat Fakültelerinde okumakta olan öğrencilere yönelik yapılan bir araştırmada, daha çok memnuniyetsizlik gösterenlerin temel gerekçeleri, fakültelerini istemeden seçmek durumunda kalmaları üzerinde yoğunlaşmaktadır.³¹ Dolayısıyla, İlahiyat fakültesini isteyerek tercih etme, öğrencilerin eğitim sürecinde akademik başarılarının yüksek olmasında etken olacağı gibi, ileride yapacakları mesleklerinde de verimli olmalarını sağlayacaktır. Ancak aşağıda değinileceği üzere, İlahiyat Fakültelerine isteyerek gelen bu öğrencilerin bir kısmı, fakültelerini tekrar tercih etme durumunda, buna olumlu bakmadıklarını ifade etmişleridir. Bu durumda yaşanan eğitim sürecinin fikirlerinin değişmesinde olumsuzluklar taşıdığı sonucu doğmaktadır.

b. Ankete katılanların % 38,2'si, fakülte tercihlerinden pişmanlık duyduklarını, % 29,1'i ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmektedir. % 73,4'lük bir çoğunluğun bu fakültelere isteyerek geldikleri verisi dikkate alındığında ortada bir problemin olduğu açıkça görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen veriler,

³¹ Mehmet Korkmaz, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülteyi Tercih Nedenleri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği”, *Bilimname*, XVIII, 2010/1, s. 197.

bu problemin hangi nedenlerden kaynaklandığını da belirlemeye yöneliktir. Ancak bu konuda yapılacak diğer çalışmalar, eksik kalınan diğer hususların da belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

c. Öğrenim gördükleri fakültelerinin, kendilerini ileride yapmayı düşündükleri mesleğe hazırlama noktasında, öğrencilerin % 46,2'si kararsız olduklarını belirtirken, % 36,2'si tamamen olumsuz yönde fikir belirtmişlerdir. Öğrencilerin mesleklerini lâıyğı ile yapamama konusundaki tereddütlerinin nedenleri, açık uçlu sorumuza verdikleri cevapların bir kısmından anlaşılabilir. Bu ifadelerden bazıları şöyledir: “İyi bir Arapça eğitimi görmek isterdim. Kur'an ezberinde noksanız. Bizim teorik olarak bilimiz var ama pratik olarak yok (EÜİF)”, “Dört yıl boyunca felsefe derslerinin gereğinden fazla olması sebebiyle diğer derslere yani mesleki derslere ağırlık verilmedi. Tek sorun bence mesleki derslere yeterince değer verilmemesi(EÜİF)”, “Hocalar bizim dönemimizde eksikti, azdı ve alanı olmayan hocalar derse giriyordu. Eğitim gördüğümüz mekân çok düzensiz ve çoğu yönden eksikti(EÜİF)”, “Öncelikle fakülteye gelmeden önce mesleki alanda okulun bana çok şey vereceğini düşünmüştüm fakat okuldaki eğitim beklediğim gibi olmadı. Bu öğretim elemanlarının bazılarının yetersiz olması ve derslerin sevdirilerek anlatılmamasından kaynaklanmaktadır. Fakültenin ilk öğrencileri olmamız sebebiyle idari ve eğitim alanında oturmuş bir sistem olmadığından pek çok sorunla karşılaştık (EÜİF)”, “İlahiyat fakültesini isteyerek tercih ettim ama hata taptığımı düşünüp çoğu zaman pişmanlık duydum. Pişmanlığımın sebebi, İlahiyat mezununun sahip olması gereken donanımlara sahip olamamamdır. Bu pişmanlık sebebiyle ileride beni bekleyen hayattan çok korkuyorum (EÜİF)”, “Bu fakülteye iyi bir İlahiyatçı olmak için geldik fakat en çok felsefi alanda dersler gördüğümüz için ne felsefeci ne de iyi bir İlahiyatçı olabildik (ŞÜİF)”, “Eğitim sistemi kanaatimce çok yanlış ilerlemekte, nerdeyse sadece lisedeki gibi sadece ezberliyoruz, sınava giriyoruz, çıkıyoruz, sonra da unutuyoruz, geride kalan tek şey acı tecrübeler (ŞÜİF)”, “Üniversitenin yeni açılmış olması, hocalarımızın yetersizliği. Bazı hocaların dersi anlatacak yetkinlikte olmaması (İÜİF)”, “Daha iyi bir Arapça, Tefsir dersleri alıp tam bir İlahiyatçı kimliğiyle çıkacağımı düşünmüştüm ve ortam beklediğim gibi değildi (İÜİF)”, “Bir fakülte öğrencisi değiliz sanki ilkokul öğrencisi gibi bir öğretim ortamında farklı bir tarzda yaşıyoruz (İÜİF)”, “Tam manasıyla bir eğitim havası yok. Fakültemizin ve hocalarımızın birden

fazla eksiğin olduğu düşünüyorum. Daha iyi bir hizmet için fakültemizin ve hocalarımızın kendilerini donanımlı hale getirmeleri gerektiği kanısındayım (İÜİF)”, “Sınıf yetersizliği, fakülte bahçesinin olmaması, kantinin küçük olması, her alanın branş hocasının olmaması, daha iyi bir eğitim verilebilir (İÜİF)”, “Beklentimizin altında oldu çünkü derslere alanlarının hocaları girmedi, sordumuz sorulara kaçamak cevaplar verildi, bizi yeterince tatmin etmedi, bilmeden geldik, bilmeden gidiyoruz (İÜİF)”, “Derse giren hocaların çoğu öğretme değil, müfredat odaklılar. Anlatmaktan çok bitirmeye önem veriyorlar. Sadece sınava endeksliyiz. Bize katkı sağlayacak birşey anlattıklarını veya öğrendiğimizi sanmıyorum (İÜİF)”. İfadelerden de anlaşılacağı üzere, öğrencilerin dile getirdikleri problemler genel olarak, fakültelerin yeni açılmış olmasından kaynaklanan öğretim elemanı eksikliği, fiziksel ortamın eğitim ve öğretime uygun olmaması, ders hocalarının alanlarında yetkin olmadıklarının düşünülmesi, mesleki derslere yeterince ağırlık verilmemesi, teorik bilgilerin pratiğe dönüştürülme noksanlığı, edinilen bilgilerin zihinlerde tatmin edici cevapları vermeye yetmemesi gibi hususlar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

d. Öğrencilerden bir kısmının felsefe grubu derslerin ağırlığına itiraz ettikleri görülmüştür. Oysa felsefi temellendirmeden uzak bilgi aktarımı, çoğu zaman muhatabı ikna etmede yetersiz kalacaktır. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünce becerisi kazanmaları, din ile ilgili değerlendirmelerini mezhepler üstü bir yaklaşımla yapmaları, teist olmayan düşünürlerin inanç karşıtı teorilerine karşı felsefi birikim ve perspektifle karşı koyabilmeleri açısından bu derslerin önemini tartışmak doğru olmayacaktır.³² Dolayısıyla özellikle felsefe grubu derslere giren öğretim elemanlarının, bu hususlarda öğrencilerini aydınlatmaları zorunlu görülmektedir.

e. Ankete katılan ve mesleki yeterliliğe ulaşamadıkları ya da bu konuda kararsız olduklarını ifade eden öğrencilere, sorumluluğun kime ait olduğu hususundaki düşünceleri sorulduğunda, kendisini “kısmen” sorumlu tutanların oranı % 65,2, sorumluluğu kendi dışındaki faktörlere bağlayanların oranı % 22 olarak bulunmuştur. Bu hususta öğrenciler bazen kendilerini, ancak çoğunlukla da derse giren öğretim elemanlarını sorumlu tutan ifadeler kullanmışlardır:

³² Bkz:<http://serdargunes.files.wordpress.com/2013/09/yc3bcksel-c3b6gretiminde-neler-oluyor.pdf> (Erişim Tarihi: 16.07.2014).

“Kendi alanı dışında derse giren hocalarımız yetersizdi (İÜİF)”, “Öğretmen eksikliği ve öğretmenlerimizin anlatım düşüklüğünden bazı derslerde verim alamıyoruz (İÜİF)”, “Hocalar derste hayat hikâyelerini anlatıyorlar bu da bize negatif etki yapıyor. Bu fakülteye boş geldim boş gideceğim diye üzülüyorum (İÜİF)”, “Gerek maddi, gerekse manevi yönden istediğim gibi olmadı. (İÜİF)”, “Çünkü kendi çalışmam yetersiz bunun en büyük nedeni bu, bunun yanında yaşadığım şehrin şartlarının da etkisi var (İÜİF)”, “Derslerimize giren hocalar yeterli bilgi düzeyine sahip değildi. Önemli derslerin az olması sorun teşkil etmektedir. Gereksiz derslerimiz var. Önemli derslerde de hocalar yetersiz (İÜİF)”, “Mezun olduğum lisede alim gibi hocalardan her türlü eğitimi alırken burada biz öğrenciye öğrenme metodunu gösteririz lafının arkasına sığınıldığını gördüm. Eğitim anlayışı ve kullanılan yöntemler, her şeyi eksik. Bütün hocalar ve düşünceler tek tip. Eğer farklı bir düşünce varsa sen İlahiyatın hakkını veremiyorsun anlamamışsın demek. Kızlara olan ayrımcılığı değinmiyorum bile. Devamsızlık olmasa okula bile uğramam. Notlarla tehdit edilmek yerine bilgiyle donatılmak isterdim (EÜİF)”, “Hoca öğrenci iletişimi yok, eğitim düzeyi yeteri kadar bize hitap etmiyor hala ilkokuldaymış gibi (EÜİF)”, “Öğretim elemanları tam olarak yetkin değillerdi. Biraz da bizden de kaynaklanıyor (EÜİF)”, “Hocalarımız olsun biz olalım acemi idik ve birçok denemeye tabi olduk. Deneyimleri olsa hocalarımızın bize aktarımı daha iyi olurdu. Üst sınıfımız olsa onlardan bilgi ve deneyim alırdık (EÜİF)”, “Aslında neden iki taraflı, öğrenci-öğretmen meselesinde çok eski yöntemler, iletişim yok! Öğrenciler olarak biz daha iyi olabilirdik. İçimizde çok hevesli insanlar vardı. Fakat elimizden tutulmadı (EÜİF)”, “Hocalar açısından sıkıntı yok ancak sanki fakülte sadece imam yetiştirme derdinde! (ŞÜİF)”.

f. Öğrencilerin mesleki yeterliliklerine öğretim elemanlarının katkısı noktasında ankete katılanların çoğunluğu (% 57,3), “kısmen” cevabını vermişlerdir. Bu konuda olumsuz düşünenler ise, % 24, 6 ile azımsanmayacak oranda görülmektedir. Yukarıda öğrencilerin ifadelerinde de yer aldığı gibi, öğretim elemanları; a) Alan bilgisi noktasındaki yetersizlikleri, b) Arapça, Kur’an-ı Kerim, Tefsir gibi temel İslamî bilimler derslerine yeterince ağırlık verilmemesi, c) Yeni öğretim metotlarına kullanılmayıp klasik yöntemlerin takip edilmesi, ezberci ve not odaklı öğretim yapılması, d)Çoğu öğretim elemanının fakülte hayatı noktasındaki deneyim noksanlığı, e) Öğretim elemanlarının hayat

hikâyelerini anlatmak gibi ders zamanını amaç dışı kullanarak geçirmesi f) Öğretim elemanları ile öğrenciler arasında sağlıklı iletişim kurulamaması, gibi hususlarda eleştirilmişlerdir. Dolayısıyla bu konularda daha titiz ve dikkatli olmak durumundadırlar.

g. İlginç sonuçlardan birisi, ankete katılan öğrencilerin, İlahiyat Fakültesine gelmeden önceki beklentileri ile şu andaki kanaatlerinin sorgulanması sonucu elde edilen bulgulardır. % 69,8 gibi küçümsenmeyecek bir oran, beklentilerinin altında bir eğitim süreci geçirdiklerini düşündürmektedir.

Katılımcıların fakültelerine ilişkin eğitim ve öğrenme durumlarına ilişkin düşüncelerini değerlendirdiğimizde, “Yeni kurulan İlahiyat Fakültelerinin eğitim ve öğrenme durumları yetersizdir.” hipotezimiz doğrulanmamaktadır. Zira fakültelerine isteyerek gelmiş olmaları, bundan pişmanlık duyanların oranının düşük olması, kısmen de olsa mesleki yeterlilik hususunda özgüven ortaya koymaları, öğretim elemanlarını alanlarında yetkin olarak kabul etmeleri, öğrencilerin eğitim ve öğretim ortamına dair düşüncelerinin olumlu olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın başından beri değerlendirmeye çalıştığımız öğrenci görüşleri içerisinde olumsuzluk taşıyan tüm bulgular, katılımcıların, fakültelerinde geçirdikleri eğitim sürecine ilişkin dile getirdikleri hayal kırıklığının nedenleri olarak kabul edilebilir. Eğitim ve öğretim süreci içinde önemli yerleri olan sınıf, okuma salonları, kütüphane gibi fiziki mekânların nitelikleri, teknolojik donanım noktasındaki keyfiyetleri, sosyal ve kültürel ortam oluşturmadaki yetersizlikler, fakülte içi birim ve kişilerle iletişimde yaşanan aksaklıklar, mezuniyet sonrası hayata kendini hazır hissedememe gibi problemlere bağlı olarak, beklenti düzeyinin düşük çıkması doğal bir sonuç olarak görülmektedir.

IV. ÖNERİLER

Yeni kurulan İlahiyat Fakültelerinin öğrenme ortamına yönelik öğrenci algılarının belirlenmek istendiği bu çalışmada, elde edilen bulguların değerlendirilmesi ve tartışılması neticesinde şu önerilerde bulunmak mümkündür:

a. Sınıfların aydınlanma, havalandırma, ısınma, sıra ve tahtanın yerleşimi gibi fiziksel yapısı, öğrenim için azami düzeyde uygun hale getirilmeli, gürültü, aşırı sıcaklık, tavanın basık olması, sesin yankılanması vb. olumsuzlukların çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

b. Bilgisayar destekli öğretimin yapılabilmesi için, sınıfların teknolojik açıdan donanımlı hale getirilmesi önemlidir. Bu nedenle, bilgisayar, kablolu ve kablosuz internet bağlantısı, yansıtma cihazı, ses sistemi, akıllı tahta veya interaktif yazı tahtası gibi araçlar sınıflarda mutlaka yer almalıdır.

c. Fakülte içinde ders çalışma ve araştırma imkânı veren, kütüphane ve okuma salonlarının öğrenci ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde modernize edilmesi gerekmektedir. Bu mekânların, üniversite merkez kütüphanesi ve diğer kütüphanelerle online bağlantı kurabilecek yapıda olması, kitap çeşitliliği açısından zenginleştirilmesi, gerekli doküman çıktılarının alınabilmesine imkan tanınması, temizliğine, aydınlık olmasına ve havalandırılabilir olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca görevli elemanların gelişigüzel değil, ehliyetli ve güler yüzlü tavır ve davranışlar içinde olması, öğrencilerin kütüphanelere bağlanması ve daha verimli olmaları açısından önemlidir.

d. Ders dışı zamanlarda öğrencilerin dinlenme, yeme ve içme ihtiyaçlarını giderebilecekleri kantin ve kafeterya gibi mekânların, ihtiyaçları ve beklentileri karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Yeterli ve deneyimli eleman, hijyenik ve bol çeşit, hızlı servis imkanı, geniş ve rahat ortam bu tür yerler için olması gereken temel niteliklerdir. Ayrıca bu mekânlar için yiyecek ve içecek sektöründe algılanan kaliteyi ölçmeye yönelik ölçeklerin belirli aralıklarla uygulanması hizmet kalitesinin stabil kalması açısından önemlidir.

e. Konferans, seminer, panel gibi bilimsel etkinliklerin düzenlenmesi ve öğrencilerin bu faaliyetlere katılımı İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin mesleki yeterliliğe ulaşması ve toplumda daha entelektüel donanıma sahip olabilmeleri açısından önemlidir. Bu nedenle, öğretim elemanları bu tür etkinlikler düzenleme konusunda daha aktif olmalı ve öğrenciler katılımın yararları konusunda bilinçlendirilmelidir. Günlük hayatta pratiği olan konular, daha fazla ilgi çekeceğinden, ele alınması planlanan etkinliklerde bu husus göz önünde bulundurulmalıdır.

f. Öğrencileri kulüp kurma ve sportif etkinliklere katılma noktasındaki arzuları hem maddi hem de manevi açıdan desteklenmelidir. Zira salt akademik başarıya odaklanmış zihniyet, öğrencilerin sosyal ve kültürel açıdan noksan kalmalarına neden olacaktır.

g. Fakülte içi gerek idari birim, gerekse akademik danışmanlar ve öğretim elemanları ve gerekse öğrenci işleri bürosu ile öğrencilerin sağlıklı iletişim kurmaları önemlidir. Bu nedenle, öğrencilere hiyerarşik yapı içinde sorunlarını aktarma ve çözüme kavuşturma noktasında bilinç kazandırılması gerekir. Öğrenciler, tavır olarak zaman zaman hatalı davranabilirler. Ancak bu birimler, bunları telafi eden erdemi göstermek durumundadır. Zira eğitim, fakülte sürecinde ders dışında da olsa devam etmektedir ve sağlıklı iletişim alışkanlığının kazandırılması bu sürecin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle, söz konusu birimler, iletişimin önünü kesen taraf olmamalıdır.

h. Öğrencilerin büyük çoğunluğu, İlahiyat Fakültelerini isteyerek tercih etmelerine rağmen, eğitim süreci sonunda pişmanlık duyduklarını ve tekrar tercih haklarının olması durumunda bu fakülteleri tercih etmeyi düşünmediklerini belirtmeleri önemli bir problemdir. Bu ve benzeri alan çalışmalardan elde edilen ve edilecek olan öğrenci merkezli veriler dikkate alınarak, öğrenim ortamı, ders dışı alanlar, kültürel ve sportif etkinlikler ve fakülte içi sağlıklı iletişim konularında iyileştirmeye yönelik adımlar atılmalıdır.

i. Özellikle yeni kurulan İlahiyat Fakülteleri, öğrencilerini ileride yapmayı düşündükleri meslekler noktasında da yetkin kılabilecek donanımda olmalıdır. Bunun için alanında ders veren öğretim elemanı açığının kapatılmasına, klasik ders anlatımının ötesinde teknoloji destekli modern yaklaşımların benimsenip uygulanmasına, dini ilimler için önemli bir yeri olan Arapça öğrenimi konusunda ehil hocalara, dil öğretimine yönelik metot ve yöntemlerin kullanılmasına, İlahiyat alanında, öğrencileri bilgi açısından besleyecek bilimsel etkinliklerin düzenlenmesine ve mümkün olduğunca ders dışı zamanlarda da öğretim elemanı-öğrenci arasındaki koordinasyonun sürdürülmesine ihtiyaç vardır.

Kaynaklar

- ARLI, Mine ve NAZİK Hamil, *Bilimsel Araştırmaya Giriş*, Gazi Kitabevi Ankara 2001,
 AYHAN, Halis, “İlahiyat Fakültesi”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 6, 1999.
 AYHAN, Halis, “İlahiyat Fakültesi”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, XXII.

- AYHAN, Halis, *Türkiye’de Din Eğitimi, Değerler Eğitimi Merkezi*, III. Baskı, İstanbul 2014.
- BAHÇEKAPILI, Mehmet, *Türkiye’de Din Eğitiminin Dönüşümü (1997-2012)*, İlke Yayınlar I, İstanbul 2012.
- BAYRAM, Hikmet, *Eğitim Yüksekokullarında Öğretim Elemanı- Öğrenci İletişimi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992.
- BEKTAŞ, Hakan, Sema Ulutürk Akman, “Yükseköğretimde Hizmet Kalitesi Ölçeği: Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, Ekonometri ve İstatistik Sayı 18, Yıl 2013.
- BİÇİCİ, Fırat ve Murat Hançer, “Kuşadası ve Didim’deki Üniversite Öğrencilerinin Yiyecek İçecek İşletmelerinde Sunulan Hizmetlerle İlgili Beklentileri ve Bu Hizmetlerin Kalite Ölçümü”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 10, Sayı 3, Yıl 2008.
- BOLAT, Salih, *Yükseköğretimde Öğretim Elemanı- Öğrenci İletişimi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990.
- BUCKENMEYER, Janet, “Revisiting Teacher Adoption of Technology: Research Implications and Recommendations for Successful Full Technology Integration”, *College Teaching Methods & Styles Journal*, June 2008, Volume 4, Number 6.
- ÇAMLIYER, Hatice ve Hüseyin Çamlıyer, “Spor ve Serbest Zaman Eğitimi”, *1. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu (19-21 Aralık İzmir)*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1992.
- DERYAKULU, Deniz, *Öğretim Elemanı- Öğrenci Arası İletişimde İstenilen Öğretim Elemanı Davranışlarının Gösterilmesini Engelleyen Faktörler*, Yüksek Lisans Tezi, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992.
- ERDOĞAN, Özlem, *Öğretim Üyeliğinin Öğrenme- Öğretme Süreçleri Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990.
- ERGİNER, Aysun, *AİBÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Öğretim Hizmeti Veren Öğretim Elemanlarının Yeterlilikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu 1997.
- GÜNDÜZ, Turgay, “Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 7, 1998.
<http://guadek.gazi.edu.tr/posts/view/title/yok-adek-yonetmeligi-30864> (Erişim tarihi: 19.06.2014).
- <http://serdargunes.files.wordpress.com/2013/09/yc3bcksel-c3b6gretiminde-neler-oluyor.pdf> (Erişim Tarihi: 16.07.2014)
- KARAÇALI, Ayşe “Sınıf Yönetimini Etkileyen Fiziksel Değişkenlerin Değerlendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, Yıl 2006.
- KATRANCI, Mehmet ve Mehmet Uygun, “Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşleri”, *Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilim-*

ler Enstitüsü Dergisi (Türkçemin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı), Yıl 6, Sayı 11, Ocak 2013.

- KORKMAZ, Mehmet, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülteyi Tercih Nedenleri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği”, *Bilimname*, XVIII, 2010/1.
- KÖYLÜ, Mustafa, “Çağdaş Bir Eğitim Yaklaşımı Olarak Aktif Eğitim Modeli (İlahiyat Fakültesi Örneği)”, *Türkiye’de Yüksek Din Eğitiminin Sorunları, Yeniden Yapılanması ve Geleceği Sempozyumu: Bildiriler-Müzakereler* (16-17 Ekim 2003 Isparta), SDÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2004.
- KÖYLÜ, Mustafa, “O.M.Ü İlahiyat Fakültesine Devam Eden Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Fakülte Hakkındaki Düşünce, Sorun ve Beklentileri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 12-13, 2001.
- KUZGUN, Yıldız ve diğerleri, “Öğrencilerin Akademik Danışmanlardan Bekledikleri Görevler ve Danışmanların Görev Algıları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 30, Sayı 1, 1997.
- ÖCAL, Mustafa, İlahiyat Fakültelerinin Tarihçesi, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, Cilt 1, Yıl 1, Bursa 1986.
- ÖNAL, H. İnci ve Selda Ekici, “Okul Kütüphanecilerinin Görüşlerine Göre Okul Kültürü Değerlendirmesi”, *Bilgi Dünyası*, 2012, 13(1).
- PARLAK, Nizamettin, “Türkiye’de İlköğretimlerde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi-Sorunları Sorun Kaynakları ve Çözüm Önerileri”, *IV. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri* (12-16 Ekim 2009), Diyanet İşleri Başkanlığı İlmi Eserler 886, Ankara 2009,
- SÜZER, Melda, “Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 8, Yıl 2000.
- TÜRKOĞLU, Adil, "Eğitim Yüksekokulu Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar", *Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi*, (24-28 Eylül 1990), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1993, ss. 179-189
- ÜLKEN, Hilmi Ziya, *İlahiyat Fakültesinin Geçirdiği Safhalar*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Albümü, Ankara 1961.
- Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme Ve Kalite Geliştirme Rehberi*, Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK), Mayıs 2006.
- YÜKSEL, Sedat, “Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt XV, Sayı 1, Yıl 2002.